

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TEORIE PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vznik spolků v ČR s přihlédnutím na organizaci Blízky
soused, z. s.**

Zpracoval: **Filip Šabacký**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jan Lego, Ph.D.**

Plzeň, 2026

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2025/2026

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Filip ŠABACKÝ**
Osobní číslo: **R21M0399P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Vznik spolků v ČR s přihlédnutím na organizaci Blízký soused, z. s.**
Zadávající katedra: **Katedra teorie práva**

Zásady pro vypracování

- Úvod
- Právní úprava spolkového práva
- Založení a vznik spolků v ČR
- Spolek Blízký soused
- Komparace s jinými spolky
- Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. Úskali spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.
- RONOVSÁ, Kateřina; VITOUL, Vlastimil a BÍLKOVÁ, Jana. Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích. Praktik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-020-8.
- HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. Spolky a spolkové právo. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.
- PAULY, Jan. Kompendium občanského práva. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2024. ISBN 978-80-261-1209-9.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Jan Lego, Ph.D.

Katedra teorie práva

Oponent diplomové práce:

JUDr. et Bc. Peter Brezina, Ph.D.

Katedra teorie práva

Datum zadání diplomové práce:

11. března 2025

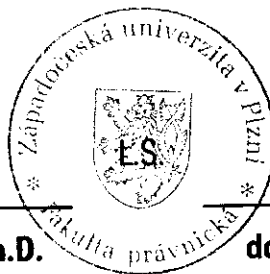
Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2026

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

děkan

doc. JUDr. František Cvrček, CSc.

vedoucí katedry

V Plzni dne 24. června 2024

Prohlášení

„Prohlašuji tímto, že jsem tuto kvalifikační práci na téma: Vznik spolků v ČR s přihlédnutím na organizaci Blízký souseď, z. s., zpracoval sám pouze s využitím pramenů v práci uvedených.“

Plzeň, březen 2026 _____
Filip Šabacký

Prohlášení

Při psaní této diplomové práce jsem využil nástroj ChatGPT (OpenAI) jako podpůrný prostředek pro opravu gramatických chyb a stylistické úpravy. Po použití tohoto nástroje jsem pečlivě zkontroloval a upravil obsah podle potřeby a přebírám plnou odpovědnost za výsledný obsah práce.

Plzeň, březen 2026 _____
Filip Šabacký

Poděkování

Rád bych poděkoval panu vedoucímu mé diplomové práce, Mgr. Janu Legovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné připomínky a trpělivost při konzultacích. Dále děkuji organizaci Blízký souseď, z. s., za poskytnuté podklady a součinnost při zpracování praktické části práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a blízkým za podporu a motivaci během celého studia i při zpracování této práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	1-12
ÚVOD	9
1 HISTORICKÝ VÝVOJ SPOLKOVÉHO PRÁVA.....	11
1.1 ŘÍMSKOPRÁVNÍ ÚPRAVA KORPORACÍ.....	11
1.2 KORPORACE V OBDOBÍ FEUDALISMU	12
1.2.1 Úprava korporací dle ABGB.....	13
1.3 PRÁVNÍ ÚPRAVA Z ROKU 1867	14
1.4 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY PO ROCE 1867	15
1.4.1 Rušení spolků za období Protektorátu Čech a Moravy	16
1.4.2 Dobrovolné organizace podle zákona č. 68/1951 Sb.....	17
2 PRAMENY SPOLKOVÉHO PRÁVA V ČR	18
2.1 ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ SPOLKŮ V ČESKÉ REPUBLICE	18
2.1.1 Právo sdružovací dle Listiny základních práv a svobod.....	19
2.2 ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ SPOLKŮ V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
2.3 ZÁKLADNÍ ZÁSADY SPOLKOVÉHO PRÁVA V ČR	21
2.4 MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA SPOLKOVÉHO PRÁVA	25
3 ZALOŽENÍ A VZNIK SPOLKŮ V ČR	27
3.1 DEFINICE SPOLKU	27
3.2 ZALOŽENÍ SPOLKU	28
3.2.1 Založení spolku shodou na obsahu stanov	28
3.2.2 Založení spolku ustavující schůzí.....	32
3.3 VZNIK SPOLKU	34
3.3.1 Jednání spolku před jeho vznikem	34
3.3.2 Vznik spolku konstitutivním zápisem	35
3.3.3 Vznik spolku fikcí zápisu.....	37
3.3.4 Judikaturní exkurz.....	38
3.4 ZALOŽENÍ A VZNIK POBOČNÉHO SPOLKU	39
4 ZAKLÁDÁNÍ A VZNIK SPOLKŮ DLE NĚMECKÉHO PRÁVA.....	42
4.1 DEFINICE SPOLKU V NĚMECKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	42
4.2 TYPY SPOLKŮ DLE BGB.....	42
4.3 ZALOŽENÍ SPOLKŮ DLE BGB	43
4.4 VZNIK SPOLKŮ DLE BGB	44
5 ORGANIZACE BLÍZKÝ SOUSED, Z. S.	46
5.1 PŘEDSTAVENÍ ORGANIZACE	46
5.1.1 Historie spolku Blízký souseď, z. s.....	46
5.2 ZALOŽENÍ OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ BLÍZKÝ SOUSED, O. S.....	47

5.2.1	Stanovy občanského sdružení při zakládání	48
5.3	VZNIK OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ BLÍZKÝ SOUSED, O. S.....	51
5.3.1	Přeměna občanského sdružení dle ObčZ.....	51
5.4	SOUČASNÉ STANOVY SPOLKU	52
5.5	CÍLE SPOLKU DO BUDOUCNA.....	53
6	KOMPARACE S JINÝMI SPOLKY.....	54
6.1	ÚČEL A CÍLOVÁ SKUPINA	54
6.2	ROZSAH PŮSOBNOSTI.....	55
6.3	ORGANIZAČNÍ STRUKTURA	56
6.4	ČLENSKÁ ZÁKLADNA	57
6.5	SHRNUTÍ KOMPARACE.....	58
	ZÁVĚR.....	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63

Seznam zkratk

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGBI.	Bundesgesetzblatt
CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods
ČR	Česká republika
ECLI	European Case Law Identifier
EGBGB	Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
FamFG	Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit
GG	Grundgesetz
NS	Nejvyšší soud
ObčZ	Občanský zákoník
o. s.	občanské sdružení
OSN	Organizace spojených národů
SbNU	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
ÚS	Ústavní soud
w.V.	wirtschaftlicher Verein
z. s.	zapsaný spolek

Úvod

Při výběru mé diplomové práce jsem vycházel ze skutečnosti, že jsem ve spolkové činnosti zainteresován téměř celý život. Buď jako aktivní dobrovolník ve spolku Junák – český skaut, z. s., tak i jako zaměstnanec spolku Blízký soused, z. s., se denně setkávám se spolkovým prostředím a právem. Vývoj konkrétního spolku jsem mohl sledovat jak z pozice prostého člena, tak z pozice zástupce statutárního orgánu organizační jednotky i z pozice zaměstnanec. Za dobu mého působení ve spolkách jsem se přitom setkával s mírou neznalosti toho, jak mohou spolky nakládat se svým autonomním právem. Rád bych proto poukázal na určité instituty spolkového práva, které by mohly být po přečtení mé práce jakousi pomůckou pro zakladatele spolků v ČR.

Konkrétní vizí této diplomové práce je popsat a právně analyzovat založení a vznik spolku v českém právu, a to včetně souvisejících otázek. Zvláštní pozornost věnuji rozdílu mezi založením a vznikem spolku, protože česká právní úprava s tímto rozlišením výslovně pracuje. V návaznosti na to pojednám i o situacích, kdy je návrh na zápis spolku odmítnut, tedy jakou povahu má nevzniklý spolek a jak se to promítá do právního jednání vůči třetím osobám, případně do procesních situací, kdy se takový subjekt snaží právně jednat.

Práce zároveň stojí na tom, že právní úprava spolků v ČR nebyla a není izolovaná. Na její podobu dlouhodobě působí historický vývoj spolkového práva, včetně římskoprávních kořenů korporací, pozdějšího cechovního a městského spolčování a moderních zákonných zásahů do spolkové svobody, a také obecnější kontext ústavního a mezinárodněprávního zakotvení sdružovacího práva. Nejdříve stručně zmapuji hlavní historická a hodnotová východiska vzniku spolků a také vývoj společensko-právní role spolků. Od období s relativně volnějšími formami sdružování až po období, kdy stát spolkovou činnost výrazně omezoval či zcela nahrazoval.

Metodologicky vycházím především z analýzy platné právní úpravy, zejména právní úpravy občanského práva a ze studia judikatury, která některé praktické otázky doplňuje a konkretizuje. Vedle analytické metody je v práci

uplatněna také metoda komparativní. Ta se projevuje jednak v porovnání české právní úpravy s úpravou německou, jednak v komparaci vybraných spolků působících v českém právním prostředí.

V mé diplomové práci se nejprve věnuji historickému vývoji spolkového práva a následně pramenům současné úpravy, včetně ústavního rámce sdružovacího práva. Poté přejdu ke *meritu* práce, tedy k založení spolku a ke vzniku spolku prostřednictvím zápisu do veřejného rejstříku, včetně fikcí a procesních souvislostí rejstříkového řízení. V další části pojednám o specifických pobočných spolcích, zejména o jejich odvozené právní osobnosti a vazbě na hlavní spolek. Následně zařazuji komparativní kapitolu k německému právu a konec práce doplním také o komparativní část v podobě přiblížení fungování a vývoje konkrétního spolku Blízký souseď, z. s., a jeho následné porovnání s ostatními spolky založenými za jiným účelem než spolek Blízký souseď, z. s.

Diplomová práce tak sleduje nejen teoretický výklad právní úpravy vzniku spolku, ale i její praktické dopady. Smyslem práce je ukázat, že právní úprava spolků v České republice poskytuje široký prostor spolkové autonomii, současně však klade důraz na právní jistotu, úpravu stanov a předvídatelnost vůči třetím osobám. Právě v tomto napětí mezi autonomií a právní regulací lze spatřovat jedno z hlavních východisek celé práce.

1 Historický vývoj spolkového práva

O historickém pojetí spolkového práva nelze hovořit stejným způsobem, jako je nahlíženo na spolkové právo v dnešní době. Tendence společenství lidí k formování a sdružování do určitých skupin ve společnosti je přirozenou potřebou lidských bytostí. Již v prvobytně pospolné společnosti se lidé začali sdružovat do skupin. Nejprve docházelo ke spolčování na základě rodů, které byly pokrevně uspořádány. Zpočátku měly v rodech významné postavení ženy, později se prosadilo vedení rodu na základě otcovské linie. Rody se postupem času začaly formovat do kmenů a kmenových svazů. Rodová sdružení začínala zanikat s rozvojem dělby práce a soukromého vlastnictví, které vedly ke vzniku majetkové nerovnosti.¹ O prvním pokusu zrodu právně upravených společenství lze hovořit v souvislosti s úpravou římského práva.

1.1 Římskoprávní úprava korporací

Korporace je typ právnických osob, na které nahlíželi Římané jako na „*persona vice fungitur*“, tedy takové osoby, které existují vedle osob živých. Římané rozlišovali dva typy právnických osob. Prvním typem bylo sdružení osob „*universitates personarum*“, tedy korporace a druhým typem pak „*universitates rerum*“, tedy nadace.

Římští právníci nahlíželi na korporace velmi podobně jako nahlíží dnešní právní úprava v kontinentální právní kultuře. Římský právník Ulpianus se vyslovil k definici korporace jako k tomu, co: „*dluhuje-li co pospolitost, nedluhují to jednotlivci*“.² To znamená, že majetek korporace není ve vlastnictví členů korporace a naopak. Tímto znakem se pak korporace odlišují od „*societas*“, společenství osob, které je tvořeno spoluvlastnictvím majetku členů společenství. Korporace pak z pohledu římského práva nemá právní způsobilost k právnímu jednání vůči třetím osobám, ale je schopna mít práva a povinnosti vůči svým členům, a jsou také přípustná jednání mezi korporací a jejími členy. Právní dělení

¹ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 247 s. ISBN 80-86898-20-2.

² KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. V nakladatelství C.H. Beck 1. vyd. Právnícké učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

korporací pak bylo na korporace soukromé (tzv. „*collegia*“) a korporace veřejné (římský stát, města).³

Jako „*collegia*“ lze uvést například kněžské sbory, řemeslnické cechy, pohřební bratrstvo nebo „*collegia*“ politické. Postupem času docházelo k určitým omezením spolčovací svobody. Zmínit lze například „*lex Iulia collegiis*“. Ke vzniku spolku byli potřeba alespoň tři lidé. Spolek musí mít stanovy, ve kterých je vyjádřen účel spolku a spolkové orgány. Spolky se zrušovaly vystoupením jejich členů nebo rozhodnutím příslušného orgánu spolku, kdy k uvedenému často docházelo zásahem státní moci, pokud spolek porušoval svou působnost.⁴

1.2 Korporace v období feudalismu

„*Feudalismus je společenské zřízení, jehož podstatou byly vzájemné svazky mezi členy společnosti, založené na poslušnosti, službě a věrnosti.*“⁵ O vztazích během tohoto období lze hovořit jako o vztazích podřízenosti, kdy docházelo k nerovnému postavení osob ve společnosti (např. mezi poddaným a feudálem). Lidé se začali postupně formovat do určitých skupin podle svého povolání. Na základě této společenské tendence začaly vznikat cechy. Jednalo se o hospodářská sdružení, která vystupovala v zájmu svých členů a zároveň tyto zájmy chránila⁶. Právní úprava cechů v tomto období byla značně roztržitá kvůli právnímu partikularismu. Cechy sdružovaly své členy na základě různých profesí. Lze například zmínit cechy potravinářské, textilní nebo kovářské. Členové do cechu mohli vstoupit na základě přistoupení a přijetí, načež tyto podmínky si mohly cechy samy upravovat. Pro přistoupení do cechu se také vyžadovaly určité kvalifikační předpoklady, které spočívaly v doložení učňovské doby nebo jiné potvrzení ohledně dosažených zkušeností v určité oblasti. Tyto podmínky se kladly proto, že výkon některých povolání byl podmíněn právě členstvím v cechu, který

³ KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. V nakladatelství C.H. Beck 1. vyd. Právnícké učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

⁴ KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. V nakladatelství C.H. Beck 1. vyd. Právnícké učebnice. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

⁵ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

⁶ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnícká fakulta, 2012. ISBN 8021060077.

se zaměřoval na určité řemeslo. Jako vzdálené připodobnění k určitému subjektu v dnešní době lze například uvést profesní komory.⁷

Další příklad spolčování lze uvést formování tzv. městských spolků. Každý takový městský spolek měl své vnitřní uspořádání, včetně orgánů, svůj účel a práva a povinnosti. Jako příklady měst, kde bylo možné městské spolky nalézt, jsou městský svaz Žatec nebo městský svaz Kadaň.⁸

1.2.1 Úprava korporací dle ABGB

Pojem ABGB vychází z německého termínu „*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie*“, což dle volného překladu znamená „Všeobecný občanský zákoník pro všechny dědičné země rakouské monarchie“. Zákon byl vyhlášen císařem Františkem I. císařským patentem č. 946/1811⁹ a nabyl účinnosti dne 1. ledna 1812. Zákoník měl platit ve všech dědičných zemích rakouské monarchie s výjimkou Uherské koruny. Zákoník je rozdělen do obecného úvodu (§§ 1–14) a tří dílů. V obecném úvodu jsou vyjádřeny základní instituty, jako je působnost zákona, pravidlo zákazu retroaktivity a třídění občanského práva. První díl je věnován osobnostním právům včetně manželství a právům mezi rodiči a dětmi. Druhý díl obsahuje práva vztahující se k věcem, tedy konkrétně například k držbě, vlastnictví, služebnostem a závazkovému právu (jednotlivým smluvním typům). Ve třetím díle jsou uvedena společná ustanovení jako je například promlčení nebo vydržení.¹⁰ Je nutné také podotknout, že úprava v ABGB je velmi významným právním předpisem, lze dokonce hovořit i o jeho dominantním postavení v celé české moderní právní historii občanského práva. S určitými změnami platil jako celek v českých zemích až do roku 1950 a některá dílčí ustanovení dokonce i déle.¹¹ Spolky v dnešním pojetí bychom v ABGB nenašli. Zákoník znal právnické osoby jako subjekty práva¹², ale legální definice právnických osob zde nebyla.

⁷ ŠPRINGER, David. *Historie právní úpravy právnických osob* [diplomová práce]. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2019.

⁸ SEDLÁČEK, August. O starém rozdělení Čech na kraje. Sepsal August Sedláček. 1921.

⁹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský.

¹⁰ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský.

¹¹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹² VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

Lze zmínit dvě ustanovení, která se právnických osob týkala, a to úpravu §§ 26 a 27¹³. Ustanovení § 26 znělo: „*Vzájemná práva členů dovolené společnosti jsou určována smlouvou nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Naproti jiným osobám používají dovolené společnosti zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby. Nedovolené společnosti jako takové nemají práv ani proti členům ani proti jiným osobám, a nejsou způsobilé práv nabývatí. Nedovolené společnosti jsou však ty, které jsou politickými zákony zvláště zakázány, nebo přičí se zřejmě bezpečnosti, veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.*“¹⁴

Z uvedeného ustanovení vyplývá, že zákoník pojednával o právnických osobách jako o dovolených společnostech. Dovoleným společností pak přiznával právní subjektivitu, kterou požívaly jednotlivé osoby. Nedovoleným společností pak přímo odebíral právní subjektivitu. Nedovolené společnosti jsou takové právnické osoby, které jsou politickými zákony zvláště zakázány, a které odporovaly veřejné bezpečnosti, veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.

1.3 Právní úprava z roku 1867

Zákon č. 134/1867 ř. z.¹⁵ ze dne 15. listopadu 1867 zaručoval spolčovací právo. V době přijetí zákona nepracovala právní úprava s pojmem právnické osoby, nýbrž s pojmem „morální osoby“. Počátky pojmu právnické osoby lze hledat nejdříve v zákoně č. 125/1927 Sb. z. a n.¹⁶¹⁷ V zákoně č. 134/1867 ř. z. v části druhé bylo poprvé připuštěno zakládání politických spolků. Participace některých¹⁸ občanů v politických spolcích, a tedy na správě věcí veřejných, znamenala přelomovou úpravu v oblasti spolčovacího a sdružovacího práva. Zákon se nevztahoval na spolky, jejichž účelem je dosahování zisku, ale výslovně je nezakazoval. Spolky zakládané za účelem zisku se proto v následujícím období upravovaly prostřednictvím zvláštních předpisů. Jako takový zvláštní předpis lze například zmínit zákon č. 70/1873 ř. z.¹⁹, který upravoval například záložní a úvěrní

¹³ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský.

¹⁴ Ustanovení § 26 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský.

¹⁵ Zákon č. 134/1867 ř. z., o práve spolčovacím.

¹⁶ Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy.

¹⁷ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

¹⁸ Za členy politického spolku nemohli být připuštěni cizinci, ženy a nezletilé osoby.

¹⁹ Družstevní zákon ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z.: podle nynější právní teorie a soudní praxe. V Praze: Ústřední jednota hospodářských družstev, 1928.

spolky nebo spolky potravní. K založení spolku v dikci tohoto zákona bylo třeba předložit „*politickému zřízení zemskému*“ v pěti písemných vyhotoveních stanovy spolku²⁰. Založení spolku podléhalo kontrolnímu schválení zemské vlády, která mohla spolek dle ustanovení § 6 zákona č. 134/1867 ř. z. zakázat, pokud dospěla k názoru, že spolek je nebezpečný pro stát. Skutečnost, že byl spolek zakázán pro svou nebezpečnost pro stát, musela přímo vycházet z jeho zakladatelského účelu^{21, 22}.

Pokud spolek nebyl zakázán pro výše uvedenou skutečnost, bylo mu vydáno osvědčení. Jednalo se tedy o podobný princip registrace, jako můžeme pozorovat v současné právní úpravě. Podle dnešní právní úpravy rejstříkový soud zapíše spolek do veřejného rejstříku, pokud splní zákonem požadované podmínky. Stejný princip platil i podle zákona č. 134/1867 ř. z., kdy byl spolek zapsán do seznamu, pokud splnil podmínky stanovené zákonem.²³

1.4 Vývoj právní úpravy po roce 1867

Po období demokratizace během doby vládnutí císaře Františka I. došlo k postupnému omezování spolčovací a sdružovací svobody. Za začátek potlačování demokratických principů uvedených v zákoně č. 134/1867 ř. z. lze považovat dobu po mnichovské dohodě, kdy byl tento zákon několikrát novelizován. Jako příklad lze uvést nařízení č. 13/1939 Sb. II²⁴, které výslovně zakázalo další vznik spolků na základě zákona č. 134/1867 ř. z. Novela také zasáhla do spolků politických, kdy všechny politické spolky vzniklé na základě tohoto zákona zanikly, což výrazně narušilo svobodnou politickou soutěž, pro jejíž potlačování je období Protektorátu Čech a Moravy typické. Nově mohly správní orgány stíhat delikty za porušení právních povinností spolků.

²⁰ §§ 4 a 5 zákona č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovacím.

²¹ ADAMOVIČ, Karolína a SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086898040.

²² KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

²³ HURDÍK, Jan. *Právnícké osoby a jejich typologie*, 2. vydání. Nakladatelství C H Beck, 2009. ISBN 9788074001680.

²⁴ Vládní nařízení č. 13/1939 Sb. II., ze dne 27. ledna 1939, jímž se mění a doplňuje zákon ze dne 15. listopadu 1867, č. 134 ř. z., o právu spolčovacím, a stanoví tresty na neoprávněné sdružování.

1.4.1 Rušení spolků za období Protektorátu Čech a Moravy

Během období Protektorátu Čech a Moravy je zapotřebí zdůraznit, že docházelo k potlačování činnosti mnoha dobrovolných organizací a spolků, které se významnou měrou podílely odbojovou činností na udržování české státnosti.

V první řadě je třeba zmínit spolek Junák²⁵, který v dnešní době představuje největší organizaci zaměřenou na děti a mládež v ČR a který čítá necelých osmdesát tisíc členů²⁶. Spolek založený na hodnotové odpovědnosti, solidaritě a službě veřejnosti se hojně prosazoval v tomto období nesvobody²⁷ různou odbojovou činností a prosadil se významným způsobem přímo na území Protektorátu Čech a Moravy nebo v exilu. Odbojovou činnost v tomto období lze spatřovat například v přechovávání uprchlíků, obstarávání falešných dokladů nebo materiální pomoci. Činnost Junáka byla poprvé ukončena dne 28. 10. 1940 na základě nepublikovaného nařízení říšského protektora^{28, 29}.

Jako další významnou organizaci, která působila svou odbojovou činností v době Protektorátu Čech a Moravy, lze zmínit organizaci Sokol³⁰. Mimo tělovýchovné činnosti lze hovořit o velmi vlasteneckém přesahu, který byl budován mezi členy. Sokol vykonával odbojovou činnost například formou sabotáží, zpravodajských služeb apod.³¹ V rámci organizace byla odbojová činnost prováděna jednotlivci nebo vzniklými uskupeními³². Činnost byla zastavena dne 12. dubna 1941 na základě přípisu zastupujícího protektora Karla Hermana Franka^{33, 34}.

²⁵ V dnešní pojetí Junák – český skaut, z. s.

²⁶ Statistiky dostupné zde: <https://www.skaut.cz/skauting/fakta-a-cisla/>.

²⁷ Stejným způsobem lze hovořit i o období komunismu.

²⁸ Výnos státního tajemníka u říšského protektora K. H. Franka o zrušení organizací Junák a Sdružení přátel Junáka, č. I-361/40, ze dne 28. 10. 1940.

²⁹ CHURÁČKOVÁ, Anna. *Obnova a opět zákaz. Historie organizace Junák v letech 1968–1970 s přihlédnutím k českobudějovickému regionu*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2017.

³⁰ Českou obec sokolskou.

³¹ LIBICHOVÁ, Lenka. *Sokolská identita: dříve a nyní*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav etnologie, 2017.

³² Lze zmínit například Obec sokolskou v odboji.

³³ Přípis č. j. BdS I-I 145/41 ze dne 12. 4. 1941, adresovaný ministerskému předsedovi protektorátní vlády gen. Aloisi Eliášovi, o zastavení činnosti České obce sokolské.

³⁴ TAUSCHEROVÁ, Andrea. *Československá obec sokolská 1918–1948*. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, 2024.

1.4.2 Dobrovolné organizace podle zákona č. 68/1951 Sb.

Poválečné demokratické rozvolňování spolkové autonomie a dalších principů, na nichž spolčovací právo stojí, nemělo dlouhého trvání. V roce 1951 vešel v platnost zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních³⁵, který rušil dosavadní spolky a nahrazoval je tzv. „dobrovolnými organizacemi“. K jejich vzniku bylo nově nutné předběžné schválení organizačního řádu státní mocí, konkrétně podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 68/1951 Sb. schvalovaného krajským národním výborem, a pokud se činnost spolku týkala národního charakteru, schvalovalo tento organizační řád ministerstvo vnitra. Nad rámec uvedeného lze zmínit, že některé spolky mohly mimo tento zákon vzniknout, a to například na základě zvláštních právních předpisů. Jako příklad lze uvést tehdejší Československý svaz tělesné výchovy³⁶ nebo Český a Slovenský rybářský svaz^{37, 38}.

³⁵ Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, ze dne 12. července 1951.

³⁶ Zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, ze dne 20. prosince 1956, Sbirka zákonů, částka 36/1956 (vyhlášeno 28. 12. 1956), účinnost od 1. 1. 1957.

³⁷ Zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ze dne 5. prosince 1963, Sbirka zákonů, částka 58/1963 (rozesláno 19. 12. 1963), účinnost od 19. 12. 1963.

³⁸ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

2 Prameny spolkového práva v ČR

2.1 Ústavní zakotvení spolků v České republice

Před pojednáním o konkrétním ústavním zakotvení spolků v ČR je nejprve podstatné vymezit si, do jaké právní kultury právě Česká republika spadá, co lze považovat za ústavní a jakou závaznost tzv. „ústavnost“ má.

Na pojem „právní kultura“ nahlízejí monografické publikace ve dvou rovinách: jednak jako na projev míry vyspělosti lidské civilizace zahrnující tvorbu, interpretaci a aplikaci práva, jednak jako na způsob tvorby, interpretace a aplikace právních norem. Na základě společných rysů ve způsobu tvorby, interpretace, aplikace práva lze rozlišovat jednotlivé typy právní kultury, z nichž vycházejí různé právní systémy. Rozlišuje se kontinentální, angloamerický a islámský typ právní kultury³⁹. Českou republiku lze pak řadit do kontinentálního právního systému⁴⁰. Právní řád ČR spadá do okruhu románsko-germánského práva. Pro tento systém je typický důraz na tzv. psané právo. Základním pramenem práva je zde zákon a typické je kodifikační úsilí o shrnutí právní materie do velkých kodexů⁴¹.

K definiční rovině pojmu „ústavnost“ se Ústavní soud České republiky opakovaně vyjadřoval ve svých nálezech. Podle čl. 83 Ústavy⁴² je Ústavní soud pověřen kontrolou ústavnosti.⁴³ V nálezu Pl. ÚS 19/93 ze dne 21. 12. 1993⁴⁴ se vyjádřil ÚS k pojmu „ústavnost“ jak v rovině formální, kdy musí být dodržen kompetenční a procesní rámec ústavních institucí a postupů, tak i v rovině materiální, v níž je ústavnost chápána jako hodnotové kritérium, které subsumuje nedotknutelné hodnoty demokratické společnosti.⁴⁵ Na základě judikatury Ústavního soudu ČR bych ústavnost definoval jako soulad práva a výkonu veřejné moci s ústavním pořádkem podle čl. 112 Ústavy⁴⁶, a to jak z hlediska formálního, tak z hlediska materiálního.

³⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2004. ISBN 8086473856.

⁴⁰ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1996. ISBN 8071790893.

⁴¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2004. ISBN 8086473856.

⁴² Ustanovení čl. 83 Ústavy ČR.

⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. II. ÚS 623/20, N 225/103 SbNU 301.

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93, publ. pod č. 14/1994 Sb., N 1/1 SbNU 1.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93, publ. pod č. 14/1994 Sb., N 1/1 SbNU 1.

⁴⁶ Ustanovení čl. 112 Ústavy ČR.

Pod pojmem „ústavnosti“ je tedy možné chápat soulad právního řádu s ústavním pořádkem. Ústavní pořádek je definován v čl. 112 Ústavy ČR, který vymezuje, co do ústavního pořádku spadá, tedy: „*Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony přijaté podle této Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění Československé socialistické republiky a České národní rady upravující státní hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté po 6. červnu 1992.*“⁴⁷ Z pohledu právní úpravy spolků má zásadní význam zejména Listina základních práv a svobod⁴⁸.

2.1.1 Právo sdružovací dle Listiny základních práv a svobod

Sdružovací právo hraje do zajista nezastupitelnou roli v demokratickém právním státě, jelikož slouží k propojení mezi státem na straně jedné a mezi jednotlivci v rámci společnosti na straně druhé. Jedním ze stěžejních znaků demokracie je participace jedinců na správě věcí veřejných, která se uskutečňuje mimo jiné prostřednictvím voleb. Nejde však pouze o správu věcí veřejných, ale také o umožnění sdružovat se stejně smýšlejícím jedincům, kteří prostřednictvím určitého sdružení mohou projevat a rozvíjet další zaručená politická práva a podílet se tak na utváření společenského vývoje. Právo sdružovací je úzce spjato s dalším politickým právem, a to právem na svobodu projevu. Lze hovořit o kolektivním výkonu svobody projevu, kdy je umožněno trvale se spojit s jinými jedinci za účelem prosazování společných názorů. Právě prvek trvalosti představuje odlišující kritérium ve vztahu k právu shromažďovacímu, které je zpravidla časově ohraničeno.⁴⁹

Ústavním zakotvením práva svobodně se sdružovat ve spolcích je čl. 20 Listiny základních práv a svobod v oddílu o politických právech.⁵⁰ Zařazení

⁴⁷ Ustanovení čl. 112 Ústavy ČR.

⁴⁸ Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁴⁹ HUSSEINI, Faisal; Michal BARTOŇ; Marian KOKEŠ; Martin KOPA; Jakub CAMRDA; David HEJČ; Lukáš HLOUCH; Michal MATOUŠ; Ondřej MORAVEC; Lucie NECHVÁTALOVÁ; Jiří NOVÁK; Lenka PEKAROVÁ; Filip RIGEL; Maxim TOMOSZEK; Veronika TOMOSZKOVÁ; Vojtěch VOMÁČKA a Štěpán VÝBORNÝ. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, 1413 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-812-2.

⁵⁰ Ustanovení čl. 20 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

do oddílu politických práv ale nevylučuje i sdružování k účelům zcela nepolitickým. Tuto skutečnost lze zmínit například na nálezu sp. zn. PL ÚS 74/2004,⁵¹ ve kterém ÚS judikoval, že právo svobodně se sdružovat platí i pro honební společenství podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, které se politickému rámci zcela vymykají.⁵² „Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.“⁵³ Listina přitom v jiných ustanoveních výslovně upravuje jenom některé zvláštní formy sdružení, jako jsou politické strany a politická hnutí (čl. 20 odst. 2), církve a náboženské společnosti (čl. 16) i odborové organizace (čl. 27). Za zvláštní formu výkonu sdružovacího práva se nadto považují třeba i v Listině výslovně nezmiňené obchodní společnosti či družstva (neboli obchodní korporace)⁵⁴. Ve výše zmíněném čl. 20 Listiny základních práv a svobod lze tedy rozlišovat dvě formy uskupení vzniklé realizací tohoto ustanovení. V odstavci prvním sdružování ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích a v odstavci druhém sdružování v politických stranách a politických hnutích. Stěžejním pro tuto práci je však, jak je již z názvu práce patrné, zejména sdružování ve spolcích.

2.2 Zákonné zakotvení spolků v České republice

Stěžejním zákonným předpisem je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ“)⁵⁵. Tento zákon obsahuje úpravu takového spolčování, které je charakterizováno zájmem skupiny osob vystupovat vůči třetím osobám jako právnická osoba⁵⁶. Na spolek z hlediska systematiky ObčZ je třeba nahlížet jako na korporaci, a tedy i na právnickou osobu, která je založena na základě personálního základu, tedy ji tvoří společenství osob. *Obecná ustanovení o právnických osobách (§ 118 až 209 ObčZ) a o korporaci (§ 210 až 213 ObčZ) jsou tedy základem, na němž je vystavena právní úprava spolku, a zvláštní*

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 74/04, publ. pod č. 60/2007 Sb., N 227/43 SbNU 575.

⁵² KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

⁵³ Ustanovení čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁵⁴ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

*ustanovení pak upravují pouze to, co je pro spolek typické a v čem obecná úprava na spolek nedopadá*⁵⁷. Důležitá je také úprava obsažená v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících⁵⁸ právnických a fyzických osob, která stanoví podmínky organizace rejstříků a související procesní pravidla. Nelze opomenout ani další související předpisy z oblasti občanského práva procesního, například zákon č. 292/2013 Sb.⁵⁹, o zvláštních řízeních soudních, jakož i zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád⁶⁰. Je rovněž potřeba připomenout novelu zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů⁶¹, která se týká spolkové samosprávy a řízení před rozhodčí komisí spolku.⁶²

2.3 Základní zásady spolkového práva v ČR

Nejprve je důležité uvést, že obecná úprava právnických osob, zejména korporací, je rozhodující pro právní režim spolku vždy tehdy, pokud neexistuje zvláštní právní úprava obsažená ve stanovách či jiných vnitřních předpisech spolku⁶³. Na základě úpravy dle ObčZ lze vymezit několik základních zásad charakteristických pro spolky. Patří mezi ně zejména: společenství osob; dobrovolnost spolčení; samosprávnost spolku, nezávislost spolku; nepodnikatelský či nevýdělečný účel spolku; omezení použití zisku spolku; absence majetkové podstaty a princip osobní vazby. V neposlední řadě je nutné zmínit pobočný spolek založený stanovami hlavního spolku, který je samostatnou právnickou osobou.

Právní osobnost pobočného spolku je odvozena od právní osobnosti hlavního spolku. Další významnou vlastností pobočného spolku je skutečnost, že hlavní spolek ručí za dluhy pobočného spolku jen v rozsahu určeném stanovami. ObčZ dále předpokládá určité vnitřní poměry ve spolecích, které však mohou být upraveny odlišně prostřednictvím stanov. Mezi tyto poměry patří zejména osobnostní povaha členství ve spolku a oddělení majetkové sféry spolku od majetkové sféry jeho členů.

⁵⁷ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁵⁸ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶¹ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² RONOVSKÁ, Kateřina; VITOUL, Vlastimil a BÍLKOVÁ, Jana. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praktik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-020-8.

⁶³ RONOVSKÁ, Kateřina; VITOUL, Vlastimil a BÍLKOVÁ, Jana. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praktik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-020-8.

2.3.1 Společenství osob

K základu spolku, tvořenému společenstvím osob, je nejprve třeba uvést ustanovení § 214 odst. 1 ObčZ⁶⁴, které požaduje pro spolek společenství alespoň tři osob. Poklesne-li počet členů pod tuto hranici, jedná se o důvod ke zrušení spolku s likvidací rozhodnutím soudu podle ustanovení § 211 odst. 2 ObčZ⁶⁵.

2.3.2 Dobrovolnost spolčení

K základním požadavkům sdružování osob patří princip dobrovolnosti. Členství ve spolku musí být výsledkem svobodné vůle, tedy nikdo nesmí být nucen stát se členem určitého spolku a zároveň nikomu nesmí být bráněno ze spolku vystoupit. Tento požadavek *a contrario* vylučuje, aby byly za spolky považovány profesní komory⁶⁶, které podmiňují členstvím výkon určitých povolání.⁶⁷ K principu spolkové dobrovolnosti lze uvést například usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3842/2020, v němž Nejvyšší soud judikoval, že: „*Je svobodnou vůlí každého, zda spolek založí či zda do již existujícího spolku vstoupí, popř. z něj vystoupí.*“⁶⁸

2.3.3 Samosprávnost

Dalším charakteristickým prvkem spolků je jejich samosprávnost, tedy spolková autonomie. Za samosprávné je možné považovat možnost spravovat své záležitosti samostatně, tedy bez externího subjektu, typicky státu. Praktickým projevem této zásady jsou pak spolkové stanovy. Pokud jsou stanovy v souladu s právním řádem České republiky, stát do jejich obsahu nemůže zasahovat, a nemůže tak omezovat výkon spolkové autonomie.⁶⁹ K principu autonomie se vyjádřil také Nejvyšší soud České republiky, v již zmiňovaném usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3842/2020, v němž konstatoval: „*Dovolatel je oprávněn vydávat své interní předpisy, stanovit pravidla*

⁶⁴ Ustanovení § 214 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Ustanovení § 211 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ například advokátní komoru, lékařskou komoru nebo komoru auditorů.

⁶⁷ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu – usnesení ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3842/2020, ECLI:CZ: NS:2021: 27.CDO.3842.2020.1, uveřejněno pod č. 81/2022 Sb. rozh.

⁶⁹ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

*a podmínky pro členství v něm, stanovit práva a povinnosti členům. Tyto skutečnosti jsou projevem spolkové autonomie.*⁷⁰

2.3.4. Nezávislost

Spolková autonomie je úzce spjata s dalším charakteristickým prvkem, a to nezávislostí spolku. Je-li zaručena samosprávnost spolků, je nutné zajistit také jejich nezávislost na státní moci. Zatímco samotná existence spolku je závislá na právních normách, ve vztahu k jeho založení je spolek zcela nezávislý na státní moci – stát není jeho zakladatelem. Zakladatelé nejsou nuceni takový spolek založit, ale závisí zcela na jejich autonomii vůle, zda spolek založí. Státní moc je zároveň vyloučena z oblasti fungování spolku, zejména z formování spolkové samosprávy, a také při správě jeho majetku. Předpokládá se rovněž soukromé financování spolku, což je odlišuje například od příspěvkových organizací, které jsou financovány z veřejného rozpočtu⁷¹.

2.3.5. Nevýdělečnost

Spolky jsou podle ObčZ korporací, tedy právníckými osobami tvořenými svými členy, kteří se sdružují za účelem naplnění určitého zájmu. Právě vymezený účel má směřovat k hlavní činnosti spolků. Spolek není zakládán, na rozdíl od obchodních korporací, za účelem vytváření zisku či jiné výdělečné činnosti. Kromě tohoto omezení ale může být účelem v zásadě jakákoliv činnost, na níž se členové spolku shodnou, a která není v rozporu s právním řádem. Účel může směřovat k uspokojování potřeb svých členů (např. pravidelné venkovní cvičení), nebo k uspokojování potřeb někoho jiného (např. pomoc sociálně vyloučeným dětem), nebo může kombinovat oba tyto přístupy.⁷² Plnění účelu spolku, který není zaměřen na dosažení zisku, neznamena úplnou nemožnost spolku generovat jakýkoliv zisk. Spolek však není zakládán za účelem generování zisku a tento účel nepředstavuje jeho hlavní činnost. Uvedené omezení se nevztahuje na veškerou činnost spolku. Spolkům je umožněno generovat zisk formou vedlejší činnosti (příkladem může být pronajímání prostor spolku jiným osobám). Použití takového

⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu – usnesení ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3842/2020, ECLI:CZ: NS:2021: 27.CDO.3842.2020.1, uveřejněno pod č. 81/2022 Sb. rozh.

⁷¹ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁷² HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

zisku je omezeno toliko na svou činnost, nelze tedy zisk za normálních okolností rozdělit mezi své členy. Právě tento prvek nerozdělování zisku členům formuje běžné vnímání spolků jako „neziskové organizace“, neboť členové spolku nedisponují ziskem, který spolek vygeneruje⁷³.

2.3.6. Absence majetkové povahy

Členství ve spolku nepředpokládá majetkový vklad členů. Majetková povaha tedy není jedním ze základních obecných znaků spolků. Obdobně platí, že zisk spolku nelze rozdělit mezi jeho členy. Absence majetkové podstaty však není absolutní, tedy lze ji upravit stanovami. Spolek může například vybírat členské příspěvky, které slouží k úhradě spolkové činnosti a správě spolku. Členské příspěvky nelze požadovat zpět ani v případě, že člen po jejich zaplacení ze spolku vystoupí. Tento princip souvisí s neziskovou povahou spolků a s tím, že majetek vložený do spolkové činnosti slouží výlučně k naplňování spolkového účelu, nikoli k obohacení jednotlivých členů.⁷⁴

2.3.7. Osobní vazba členů spolku

V ustanovení § 232 odst. 1 ObčZ⁷⁵ je uvedeno, že nestanoví-li zákon jinak, váže se členství ve spolku na konkrétní osobu a nepřechází na právního nástupce. Účelem spolku, jak již bylo zmíněno, je naplňování určitého účelu, na kterém mají členové zájem. Lze proto předpokládat, že se členové budou obvykle osobně účastnit činnosti spolku. Ustanovení § 232 odst. 1 ObčZ tak vychází z osobnostního charakteru členství, tedy z předpokladu, že vztah člena ke spolku trvá po dobu jeho vlastního zájmu na naplňování účelu spolku. Pokud osoba s členstvím ve spolku zemře, není zde možné rovnou předpokládat, že bude stejný spolčovací záměr i u případného dědice. Z tohoto důvodu nepřechází členství ani v rámci univerzální sukcese⁷⁶.

⁷³ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁷⁴ PETROV, Jan; VÝTISK, Michal; BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

⁷⁵ Ustanovení § 232 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ PETROV, Jan; VÝTISK, Michal; BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

2.3.8. Odvozenost pobočného spolku

Posledním charakteristickým prvkem je odvozenost právní osobnosti pobočného spolku od právní osobnosti hlavního spolku. Vznik pobočného spolku tedy závisí výlučně na rozhodnutí hlavního spolku, zda pobočný spolek založí. Pokud k založení dojde, stanoví hlavní spolek rozsah práv a povinností pobočného spolku a zároveň podává návrh na zápis do veřejného rejstříku. Název pobočného spolku musí mimo jiné obsahovat identifikační prvek názvu hlavního spolku.⁷⁷⁷⁸

2.4 Mezinárodněprávní úprava spolkového práva

Na poli mezinárodněprávní úpravy spolkového práva je nutné zmínit, že samo mezinárodní právo nemluví o „spolecích“ jakožto určitých subjektech vnitrostátní úpravy, nýbrž hovoří o právu sdružovacím, do kterého spolčovací právo spadá, a které reflektuje minimální standardy, které musejí být dodrženy při formování právní úpravy v této oblasti. Jako základní mezinárodní dokumenty lze zmínit například: „*Všeobecnou deklaraci lidských práv*“⁷⁹, *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*⁸⁰ a *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*⁸¹.“ Všechny tyto dokumenty upravují podobu sdružovacího práva. Všeobecná deklarace lidských práv zmiňuje v ustanovení čl. 20 odst. 1 sdružovací právo, které se zaručuje každému a v ustanovení čl. 20 odst. 2 pak reflektuje zásadu dobrovolnosti, kdy nikdo nesmí být nucen se stát členem nějakého sdružení. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech pojednává o právu sdružování v ustanovení čl. 22 a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech v čl. 8, kde deklaruje výhradně právo na sdružování ve formě sdružování v odborových organizacích.

⁷⁷ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁷⁸ Příkladem může být spolek Junák – český skaut, z. s., který je hlavním spolek a dále pak okresy, které jsou pobočnými spolky: Junák – český skaut, okres Plzeň – město, z. s.

⁷⁹ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Universal Declaration of Human Rights. Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 217 A (III) ze dne 10. prosince 1948.

⁸⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, příloha: Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

⁸¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, příloha: Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Na poli evropského systému ochrany lidských práv je nutno zmínit Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod⁸². Úmluva o ochraně lidských práv (dále EÚLP) chrání zakládání a existenci spolků jako součást svobody sdružování podle čl. 11 EÚLP, jež výslovně garantuje právo „*sdužovat se s jinými*“, tedy i právo spolek založit a působit v něm. Z hlediska zakládání spolků je podstatné zmínit, že odmítnutí registrace představuje zásah do čl. 11 Úmluvy, který musí splnit podmínky stanovené v čl. 11 odst. 2: být stanoven zákonem, sledovat legitimní cíl⁸³ a být nezbytný v demokratické společnosti⁸⁴. Evropský soud pro lidská práva v kauze Sidiropoulos a ostatní v. Řecko zdůraznil, že právo sdružovat se zahrnuje i „právo sdružení vytvořit“, a proto svévolné odmítnutí registrace porušuje čl. 11; zároveň připomněl význam pluralismu a tolerance pro demokratický stát.⁸⁵

⁸² Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4. listopadu 1950), vyhlášena sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů.

⁸³ např. veřejnou bezpečnost, prevenci nepokojů či ochranu práv druhých

⁸⁴ Ustanovení článku 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4. listopadu 1950), vyhlášena sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů.

⁸⁵ Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 10. 7. 1998, Sidiropoulos a ostatní proti Řecku, stížnost č. 26695/95, č. 57/1997/841/1047, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-IV, ECLI: ECLI: CE: ECHR:1998:0710JUD002669595.

3 Založení a vznik spolků v ČR

Právní úprava založení a vzniku spolků je zahrnuta v ObčZ, konkrétně v ustanoveních §§ 218–227⁸⁶. Spolek je právnickou osobou, je tedy zřejmé, že je nutné také pracovat s obecnou úpravou ustanovení o vzniku právnických osob, která je pak zakotvena v ustanoveních §§ 122–128 ObčZ⁸⁷. Je nutné zmínit, že úprava o ustanovování a vzniku právnických osob je úpravou obecnou, tedy dle výkladového pravidla *lex specialis derogat legi generali* se taková úprava užije subsidiárně vůči úpravě spolků. Vedle ObčZ je významná také úprava obsažená v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob⁸⁸, jakož i v tzv. formulářové vyhlášce č. 323/2013 Sb.⁸⁹

3.1 Definice spolku

K samotné definici, jakožto korporace tvořené určitým společenstvím osob, kterou sdružuje určitý společný zájem založit samostatnou osobu v právním smyslu, tedy osobu s právní osobností a s možností samostatně nakládat se svým majetkem, je nutné zmínit, že platné právo neobsahuje legální definici „spolku“. Určité charakterizující znaky lze dovodit interpretací ustanovení § 214 odst. 1 ObčZ, které definuje spolek jako „*samosprávný a dobrovolný svazek členů*.“ Dobrovolnost zde představuje prvek autonomie vůle, kdy zde není povinnost účasti, tedy bez nuceného členství, které je typické pro jiné korporace (např. profesní komory). Samosprávnost tvoří tzv. odluku od státní moci. Dále ustanovení § 214 odst. 1 ObčZ uvádí „*společný záměr*“, který pak může sloužit jak soukromému prospěchu členů, tak i veřejně prospěšnému účelu^{90,91}. Spolek podle dikce ustanovení § 214 odst. 1 ObčZ mohou založit „*alespoň tři lidé*.“ Tento zákonný korektiv je v podstatě jediný, který pojednává o limitech zakládajících osob. Nejsou zde tedy žádné další zákonné podmínky pro zakládající osoby. Spolek tedy mohou založit jak fyzické osoby, tak i právnické osoby, pokud to zákon výslovně nevyklučuje. Důvod zákonodárce pro zvolení právě počtu tří osob lze spatřovat

⁸⁶ Ustanovení §§ 214–227 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ Ustanovení §§ 122–128 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁸ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁹ Vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a o zrušení některých vyhlášek, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ např. spolek na ochranu spotřebitele.

⁹¹ RONOVSÁ, Kateřina. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 849–857. ISBN 978-80-7400-852-8.

zřejmě příklonem k římskoprávní zásadě, že „*tři tvoří spolek (tres faciunt collegium)*.“ Záměr zákonodárce lze také spatřovat v účelu založení spolku, což je naplňování společného zájmu, což již samotné slovo „společný“ implikuje počet větší než jeden.⁹²

Pokud některý z výše charakterizujících znaků při založení chybí, tak spolek nebude zapsán do veřejného rejstříku, a tedy nevznikne. Totéž platí i pro existující spolek, který určitý znak pozbude, je to důvod pro jeho zrušení soudem.⁹³

3.2 Založení spolku

ObčZ upravuje 2 způsoby založení spolku. Prvním způsobem je shoda zakladatelů na obsahu stanov spolku a druhým pak založení rozhodnutím ustavující schůze. Oba tyto postupy jsou pak rovnocenné formy zakladatelského jednání, přičemž v obou případech je nezbytné přijmout stanovy spolku jako konstitutivní akt.

3.2.1 Založení spolku shodou na obsahu stanov

Tento typ zakladatelského jednání vychází z ustanovení § 218 ObčZ: „*Zakladatelé založí spolek, shodnou-li se na obsahu stanov...*“⁹⁴ Skutečnost, že se zakladatelé shodnou na obsahu stanov, je projev zakladatelského jednání dle § 123 ObčZ. Vzhledem k výše zmíněnému mají stanovy povahu konstitutivního aktu, kterým zakladatelé na základě svého rozhodnutí uskutečňují autonomii spolku.⁹⁵ Takové jednání je pak zaznamenáno v písemné (mimo to je i přípustná elektronická forma stanov s elektronickým podpisem⁹⁶) podobě a vtěleno do stanov spolku a uloženo v sídle spolku.⁹⁷

⁹² RONOVSÁ, Kateřina; VITOUL, Vlastimil a BÍLKOVÁ, Jana. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praktik. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-020-8.

⁹³ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

⁹⁴ Ustanovení § 218 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1. 1. 2020.

⁹⁶ PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022.

⁹⁷ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2014. ISBN 8074784932.

3.2.1.1 Obsah stanov

Ustanovení § 218 písm. a) až d) ObčZ upravuje obligatorní náležitosti stanov, které stanovy musí vždy obsahovat. Jsou jimi: „*název a sídlo spolku; účel spolku; práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat; určení statutárního orgánu.*“

Název a sídlo spolku

Na název spolku se použijí jak obecná ustanovení ObčZ, tak i speciální ustanovení týkající se spolků⁹⁸. Obecná ustanovení proklamují například to, že se musí odlišovat od názvu jiných právnických osob a zároveň nesmí být klamavý. Může obsahovat jméno člověka, ke kterému má právnická osoba zvláštní vztah a může také obsahovat odkazující prvek k názvu jiné právnické osoby, s níž je ve vzájemném vztahu.⁹⁹ Speciální ustanovení vůči obecné úpravě ObčZ v ustanovení § 214 odst. 2 požaduje uvádět v názvu spolků skutečnost, že pokud byl takový spolek vytvořen s více spolky k uplatňování společného zájmu, tak je o takovém spolku pojednáváno jako o svazu a tento jev musí být vyjádřen v názvu nového spolku jakožto „svazová povaha“. Povinností pro název spolku je také uvedení dodatku slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek¹⁰⁰“, aby byl spolek odlišen například od obchodních korporací¹⁰¹. Úprava sídla spolku není obsažena v žádném speciálním ustanovení, užije se tedy obecných ustanovení o sídle v ustanoveních §§ 136 až 143 ObčZ.¹⁰² Sídlo spolku může být ve stanovách určeno jen podle názvu obce, ve které spolek sídlí. Hlavní význam má tzv. formální sídlo, tedy sídlo zapsané ve veřejném rejstříku.¹⁰³

Účel spolku

Při stanovování účelu spolku se použijí obecná ustanovení o účelu právnických osob v ustanoveních §§ 144 a 145 ObčZ i speciální ustanovení v ustanoveních §§ 214 odst. 1 a 217 ObčZ. Účel spolku nemůže být podnikatelská

⁹⁸ Ustanovení § 214 odst. 2 a § 216 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ Ustanovení §§ 132-135 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
¹⁰⁰ postačí z. s.

¹⁰¹ Ustanovení § 214 odst. 2 a § 216 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1. 1. 2020.

¹⁰³ PODIVÍNOVÁ, Martina Kulogljija. § 218 [Stanovy spolku]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022.

činnost, hlavním účelem není dosahování zisku, a jak je v demokratické společnosti předpokládáno, jeho hlavní účelem nemůže být porušování práva nebo dosahování vytyčeného účelu způsobem nesouladným s právním řádem. Spolek také nesmí užívat ozbrojené složky, jakkoliv užívat bojovné síly či vlastnit zbraně, pokud k tomu není výslovné zákonné zmocnění. Zákon připouští držení zbraní, pokud je splněn kulturní nebo sportovní účel¹⁰⁴. Do diskuse přicházejí určité právnické osoby, respektive spolky, které nemají „ozbrojené složky“, ale disponují například určitými funkčními bojovými vozidly jako mohou být například tanky, nebo i letadla.¹⁰⁵ Laická veřejnost by mohla takový movitý majetek považovat, pokud ne za část ozbrojených složek, tak za možnou míru nebezpečí ve společnosti. Taková vozidla jsou ale speciálně technicky upravena tak, aby bylo znehodnoceno užití například hlavně k provedení střely, a to formou svářečských technik. Vozidla také musí být náležitě označena jako historická podle příslušného právního předpisu^{106, 107}.

K otázce účelu spolku se vyslovil také Ústavní soud České republiky ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 59/2024¹⁰⁸, ve kterém připustil i účel stanovený *ad hoc*. Jednorázový charakter spolku lze dovodit i z ustanovení § 124 ObčZ, podle kterého platí, že pokud není uvedena doba trvání spolku, platí, že je ustanoven na dobu neurčitou. Argumentem *a contrario* lze tedy dovodit, že pokud je doba uvedena, lze předpokládat, že spolek je založený k dosažení určitého časově ohraničeného účelu, kde lze právě tento *ad hoc* účel spatřovat. Samozřejmostí je pak dozajista ohraničenou dobu trvání spolku zanést do stanov, jinak by byl spolek považován za založený na dobu neurčitou.

Práva a povinnosti členů spolku

Ze zásady členství vyplývá, že spolek, jako společenství osob, bude upravovat práva a povinnosti právě těchto osob. Je v podstatě na autonomii vůle, jak budou tato práva a povinnosti upravena. Ustanovení § 212 odst. 1 ObčZ pojednává o členství v korporacích obecně, tedy: „*Přijetím členství v korporaci –*

¹⁰⁴ Např. myslivecké sdružení vykonávající právo myslivosti.

¹⁰⁵ Například kluby vojenské historie.

¹⁰⁶ zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích.

¹⁰⁷ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

¹⁰⁸ Ústavní soud (ČR), náleze ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14, N 111/73 SbNU 757.

tj. i ve spolku – se člen vůči korporaci zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Současně nesmí být člen bezdůvodně zvýhodňován či znevýhodňován a jeho členská práva i oprávněné zájmy musejí být šetřeny.¹⁰⁹“

Práva členů spolku lze rozdělit do 3 kategorií. První kategorií jsou práva účastnit se činnosti spolku, která mohou být realizována například možnostmi účastnit se členské schůze, volit a být volen, nebo právo být informován o činnosti spolku. Druhou kategorií lze uvést právo užívání. Člen má právo užívat spolkový majetek, jenž je majetkem spolku. Jako příklad lze uvést užívání fotbalového hřiště, skautské klubovny nebo stělnice. Poslední třetí kategorií práv členů jsou pak práva ochranná, kdy členové mají právo vystoupit ze spolku nebo požadovat náhradu škody. Povinnosti členů lze také rozdělit do dvou kategorií. První z nich jsou povinnosti osobnostní povahy členů, kterými mohou být například loajalita členů vůči spolku, dodržování stanov nebo účast na spolurozhodovacím procesu dosahování cílů spolku. Druhou kategorií jsou povinnosti majetkové povahy, které se realizují například placením členských příspěvků.¹¹⁰

Určení statutárního orgánu spolku

Určení statutárního orgánu spolku se řídí obecnými ustanoveními ObčZ¹¹¹. Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, pokud stanoví, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby¹¹². Zákon je v tomto ohledu celkem strohý, jelikož minimálním standardem tohoto ustanovení je určení statutárního orgánu. Další úpravu ponechává zákon na autonomii spolku. Pokud je spolek ustavován na základě ustanovení § 218 ObčZ, tedy na základě shody obsahu stanov, je nutné, aby zakladatelé uvedli způsob určení právě prvních členů statutárního orgánu. Bez tohoto ustanovení by spolek nemohl fakticky fungovat. Člen statutárního orgánu může spolek zastupovat ve všech záležitostech, a to včetně jednání vztahujícího se k třetím osobám. Statutárním orgánem může být jak orgán kolektivní (tvořen více než jedním členem), tak orgán individuální (tvořen jedním členem). Ohledně statutárního orgánu spolku lze zmínit

¹⁰⁹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1. 1. 2020.

¹¹⁰ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1. 1. 2020.

¹¹¹ Ustanovení §§ 163 až 165 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹² Ustanovení §§ 163 až 165 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

například rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 27 Cdo 5544/2017¹¹³, ve kterém se Nejvyšší soud vyjádřil k možnosti kolektivního a individuálního statutárního orgánu a také ochrany pravomoci statutárního orgánu za situace, kdy dojde k napadení volby člena statutárního orgánu. Rozhodnutí takového orgánu se považuje za platné, dokud soud nevysloví jeho neplatnost. Další rozhodnutí lze například zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 27 Cdo 4593/2017¹¹⁴, ve kterém se Nejvyšší soud vyslovil k otázce zastupování spolku statutárním orgánem jako o zastupování *sui generis*. Nelze tedy na něj užit ustanovení o smluvním ani zákonném zastoupení. Tento judikát také řešil situaci kolektivního statutárního orgánu zastoupeného dvěma členy výboru, jehož jeden člen překročil oprávnění v zastupování. Pokud k takovému překročení dojde, je pak právnická osoba oprávněna takové jednání dodatečně schválit.

Fakultativní ustanovení stanov

Ze zásady samostatnosti plyne možnost upravit většinu poměrů uvnitř spolku prostřednictvím stanov. Tato vnitřní pravidla zákon výslovně neupravuje, jen s některými náležitostmi výslovně počítá. Jako příklad lze uvést ustanovení § 235 ObčZ¹¹⁵, které upravuje platbu členských příspěvků, konkrétně jejich výši, jejich splatnost a formu úhrady určí orgán spolku.¹¹⁶

3.2.2 Založení spolku ustavující schůzí

Spolek lze kromě dohody zakladatelů založit i usnesením ustavující schůze nově se zakládajícího spolku podle § 222 odst. 1 ObčZ¹¹⁷. V této souvislosti je nutné zmínit ustanovení § 225 ObčZ, které představuje kvórum usnášeníschopnosti pro schvalování stanov, kdy je potřeba k založení nejméně tři osob. K tomuto způsobu založení je také možné uvést analogii se zákonem o obchodních korporacích¹¹⁸, který v ustanovení § 8 určuje založení družstva společenskou smlouvou, jež se při zakládání družstva uzavírá přijetím ustavující

¹¹³Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017.

¹¹⁴Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

¹¹⁵Ustanovení § 235 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁶PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022.

¹¹⁷Ustanovení § 222 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

schůze¹¹⁹. Při zakládání spolku vystupuje tzv. „zakladatel,“ který funkčně stojí u samotného zrodu spolku a který je motivován zájmem na vzniku spolku. O „zakladateli“ zde lze hovořit jako o svolavateli, jehož úkolem je zjistit okruh osob, které by měly na založení spolku stejný společný zájem. Způsob svolání ustavující schůze není nikterak definován, lze ale předpokládat, že zvolený způsob bude především informovat možné členy nebo uchazeče o konání schůze. Pokud je již utvořen určitý okruh potenciálních zájemců, lze je informovat o ustavující schůzi například obesláním, které může být konkrétně adresováno, nebo například zveřejněno na webových stránkách či uvedeno v tiskovinách.

Na ustavující schůzi je pak přítomen svolavatel spolu s dalšími osobami, které mají na založení spolku zájem. O přítomnosti těchto osob je vedena písemná evidence dle ustanovení § 223 ObčZ, do které přítomné osoby stvrdí svou přítomnost podpisem připojeným k jejich jménu a bydlišti nebo sídlu, pokud jde o právnickou osobu¹²⁰. Takový listinný podpis přitom nahrazuje podání řádné přihlášky do spolku, proto je důležité věnovat této okolnosti náležitou pozornost. Ustanovení § 224 odst. 1 ObčZ také vymezuje určitá pravidla, která musejí přítomné osoby přijmout. Obecně lze tato pravidla shrnout do následujícího postupu: „ustavující schůzi zahájí svolavatel; sdělí počet přítomných, seznámí schůzi s jednáním; navrhne pravidla pro jednání schůze¹²¹ a navrhne volbu předsedajícího a případně dalších funkcionářů.“ Tato pravidla se vztahují jen k ustavující schůzi, neplatí tedy pro další jednání spolku jako například pro jednání členské schůze¹²². Kromě těchto vymezených pravidel je nutné také určit předsedu ustavující schůze a další funkcionáře například zapisovatele nebo ověřovatele zápisu.¹²³ K založení spolku pak dojde okamžikem, kdy se usnášení schopné kvorum shodne na obsahu stanov, tedy dojde k jejich schválení dle § 218 ObčZ¹²⁴. Ustavující schůze přijímá usnesení většinou hlasů osob přítomných v době hlasování¹²⁵.

¹¹⁹ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. XXIV, 390 s. (Beckovy příručky pro právní praxi). ISBN 80-7179-551-8.

¹²⁰ Ustanovení § 223 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²¹ Např. obsah programu, průběh schůze, způsob usnášení atd.

¹²² Lze ale schválit, že se jednání členské schůze bude řídit pravidly ustavující schůze.

¹²³ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

¹²⁴ Ustanovení § 218 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ Ustanovení § 224 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

3.3 Vznik spolku

Zásadním předpokladem vzniku spolku je jeho řádné založení, které probíhá přijetím stanov spolku jeho zakladateli, případně rozhodnutím ustavující schůze. Pokud je tento předpoklad naplněn, může spolek vstoupit do další fáze, v níž dojde k nabytí právní osobnosti spolku, tedy k jeho vzniku. Pokud tedy k řádnému založení spolku došlo, může dojít ke vzniku spolku dvěma způsoby. Prvním standardním způsobem je konstitutivní zápis spolku do spolkového rejstříku, k němuž dochází na základě návrhu zakladatelů nebo osoby určené ustavující schůzí k podání návrhu na zápis spolku. Zápis má konstitutivní účinky, tedy vzniká právní osobnost dle dikce ObčZ a spolek může v plném rozsahu vstupovat do právních vztahů. Druhým způsobem, který přichází v úvahu zejména při nečinnosti rejstříkového soudu, je vznik spolku na základě právní fikce zápisu dle dikce ustanovení § 226 odst. 3 ObčZ. Tato fikce představuje jakousi pojistku, jejíž smyslem je posílit právní jistotu zakladatelů a zabránit situaci, kdy by mohlo docházet k bezdůvodným průtahům v rejstříkovém řízení.

3.3.1 Jednání spolku před jeho vznikem

U spolku jakožto právnické osoby může docházet k určitým právním jednáním ještě před jeho vznikem. V praktickém měřítku půjde o obstarání záležitostí, které umožní právnické osobě po řádném vzniku faktické fungování. Může se jednat například o sjednání nájmu prostor, pořízení základního vybavení nebo žádost o podání dotace. Tato situace je řešena obecnými ustanoveními o právnických osobách v § 127 ObčZ. Za spolek lze jednat ještě před řádným vznikem jeho jménem, a osoba, která takové právní jednání učinila, je za takové právní jednání oprávněna a zavázána osobně. Pokud k takovému jednání došlo více osobami, jsou všechny tyto osoby zavázány společně a nerozdílně. Takové právní jednání je právnická osoba oprávněna do tří měsíců po jejím vzniku převzít. Pokud k převzetí dojde, nastává fikce platnosti a platí, že je oprávněna a zavázána již od počátku. Pokud zákon nebo rozhodnutí veřejné moci nesvěří jinému orgánu, o převzetí práv a povinností z takového právního jednání rozhodne statutární orgán spolku.¹²⁶ Tato konstrukce má význam především z hlediska ochrany třetích osob, jelikož spolek v době takového jednání ještě nenabyl právní osobnost a nemůže být sám nositelem práv a povinností.

¹²⁶ HRABÁNEK, Dušan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

3.3.2 Vznik spolku konstitutivním zápisem

Návrh na zápis spolku do spolkového, respektive veřejného rejstříku podávají zakladatelé, pokud byl spolek založen dohodou zakladatelů na základě ustanovení § 218 ObčZ, a to všichni zakladatelé. Tito zakladatelé pak podepíší písemný formulář k návrhu na zápis spolku do spolkového rejstříku a jejich podpis je třeba následně úředně ověřit, a to dle ustanovení § 22 odst. 2 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů¹²⁷. Návrh, který zakladatelé podávají, je pak upraven vyhláškou č. 323/2013 Sb.¹²⁸, která upravuje také náležitosti formulářů, například formulář pro zápis pobočného spolku nebo zahraničního pobočného spolku. Pro zápis spolku do veřejného rejstříku je třeba doručit rejstříkovému soudu také určité listiny. Tyto listiny jsou zejména: stanovy spolku; usnesení ustavující schůze, pokud byl založen takovým způsobem; a případně rozhodnutí o založení, zrušení nebo přeměně pobočného spolku. Veřejný rejstřík, v němž spolek vzniká zápisem, vede rejstříkový soud, a to dle ustanovení § 1 odst. 4 zákona č. 303/2013 Sb. K řízení o návrhu na zápis je pak příslušný krajský soud dle ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. 303/2013 Sb.¹²⁹

3.3.2.1 Řízení před rejstříkovým soudem

Zápis do veřejného rejstříku se týká osob, které jsou povinny k zápisu do veřejného rejstříku podle § 2 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., do kterých mimo jiné spadají také spolky. Jiné osoby než uvedené v tomto ustanovení zapsat nelze. Pokud by k takové situaci došlo, rejstříkový soud by zahájil řízení o výmazu z moci úřední podle ustanovení § 78 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., jelikož by se jednalo o rozpor zápisu se skutečným stavem. K vedení rejstříků jsou věcně příslušné krajské soudy a pro obvod Městského soudu v Praze a Krajského soudu v Praze je veden rejstřík Městským soudem v Praze¹³⁰. Místní příslušnost je určena podle obecného soudu právnické osoby, jíž se zápis týká dle § 85 odst. 1 zákona

¹²⁷ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěrenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁸ Vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a o zrušení některých vyhlášek, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁹ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

¹³⁰ Ustanovení § 39 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů.

č. 99/1963 Sb., jedná se tedy o okresní soud, v jehož obvodu má právnická osoba své sídlo. Takový soud je příslušný i pro pobočné spolky spolku hlavního, bez ohledu na jejich sídlo.¹³¹

Řízení se zahajuje na návrh dle ustanovení § 78 odst. 1 věty první, lze tedy hovořit o řízení návrhovém. Návrh na zahájení řízení není zpoplatněn a je osvobozen na základě ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., zákona České národní rady o soudních poplatcích¹³². Pokud je návrh zatížen vadami nebo chybí příslušné listiny, postupuje rejstříkový soud dle ustanovení § 88 zákona č. 304/2013 Sb. a vyzve navrhovatele formou usnesení k odstranění vad nebo k doplnění chybějících listin. Takovou výzvu je soud oprávněn provést jen jednou. Pokud navrhovatel výzvu neuposlechne, rejstříkový soud návrh odmítne a řízení nezahájí. Během řízení rejstříkový soud zkoumá toliko soulad obsahu navrhovaného zápisu vyplývajícího z přiložených listin a také název spolku, který nesmí být klamavý a shodný s již zapsaným spolkem dle ustanovení § 90 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb.¹³³

Soud je při zápisu spolku do veřejného rejstříku vázán pětidenní lhůtou, případně lhůtou stanovenou jiným zákonem. Jiným zákonem se rozumí ustanovení § 226 odst. 3 ObčZ, který stanovuje lhůtu 30 dnů. Neprovede-li rejstříkový soud v této lhůtě zápis ani nerozhodne-li o odmítnutí návrhu, nastává uplynutím této lhůty právní fikce, podle níž se má za to, že byl spolek do veřejného rejstříku zapsán. Tato právní fikce představuje druhý, výjimečný způsob vzniku spolku a slouží zejména k ochraně zakladatelů před nečinností rejstříkového soudu.

3.3.2.2 Spolkový rejstřík

Dle ustanovení § 120 ObčZ je spolkový rejstřík rejstříkem veřejným, který je nadán formální a materiální publicitou upravenou v § 121 ObčZ.

Formální publicita představuje možnost informovat se o zapsaných údajích ve spolkovém rejstříku a o zveřejňovaných listin. Skutečnosti zapisované se řídí

¹³¹ HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, Ivana, DĚDIČ, Jan a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025.

¹³² Ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

ustanoveními §§ 25 a 29 zákona č. 304/2013 Sb. Příkladem povinně zapisovaných skutečností je jméno a sídlo zapsané osoby, den vzniku, název statutárního orgánu, den provedení zápisu, název nejvyššího orgánu nebo název a sídlo pobočných spolků. Pokud by došlo ke změně zapisovaných skutečností, musí statutární orgán spolku podat bez zbytečného odkladu návrh na zápis změny podle § 11 odst. 2 zákona č. 304/2013 Sb. Výčet uveřejňovaných listin je uveden následně v ustanovení § 66 zákona č. 304/2013 Sb. Příkladem takových uveřejňovaných listin spolku jsou stanovy spolku, rozhodnutí o volbě nebo jmenování osob statutárního orgánu, výroční zprávy nebo výroční finanční zprávy spolku nebo smlouvy o sloučení spolků. Porušení takových povinností může představovat porušení povinnosti spravovat spolkové záležitosti s péčí řádného hospodáře.¹³⁴

O principu materiální publicity pojednává ustanovení § 8 zákona č. 304/2013 Sb. spolu s ustanovením § 121 ObčZ. Rozdílem těchto ustanovení je skutečnost, že úprava obsažená v ustanovení § 121 se týká toliko právnických osob. Úprava obsažená v zákoně č. 304/2013 Sb. se vztahuje na veřejný rejstřík, do kterého se vedle právnických osob zapisují také osoby fyzické¹³⁵. Z tohoto důvodu byl zákonodárce nucen upravit tyto poměry fyzických osob také v zákoně o veřejných rejstřících. Princip materiální publicity vyjádřený v § 8 a násl. zákona č. 304/2013 Sb. znamená, že všechny zapsané údaje ve spolkovém rejstříku jsou relevantní vůči třetím osobám, a to i za situace, že skutečnosti neodpovídají, jsou-li splněny podmínky podle ustanovení § 8 zákona č. 304/2013 Sb. Z tohoto je patrné, že konstitutivní charakter zápisu hraje významnou roli u třetích osob, které tímto obdrží ověřitelnou informaci o tom, kdo je oprávněn za spolek jednat, a jakým způsobem se projevuje vůle spolku navenek.

3.3.3 Vznik spolku fikcí zápisu

Ustanovení § 226 odst. 3 ObčZ deklaruje: „*Není-li spolek do veřejného rejstříku zapsán do třiceti dnů od podání návrhu na zápis a není-li v této lhůtě ani vydáno rozhodnutí o odmítnutí zápisu, považuje se spolek za zapsaný do veřejného rejstříku třicátým dnem od podání návrhu.*¹³⁶“ Takovéto ustanovení je pak právní fikcí. Z praktického hlediska však k uplynutí této třicetidenní lhůty nemůže dojít.

¹³⁴ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

¹³⁵ Obchodní rejstřík.

¹³⁶ Ustanovení § 226 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Podle ustanovení § 96 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb. je povinen rejstříkový soud rozhodnout o návrhu usnesením nejpozději do pěti pracovních dnů. Ustanovení § 98 odst. 1 pak stanoví: „*Neprovede-li rejstříkový soud zápis ani o návrhu nerozhodne ve lhůtě uvedené v § 96 odst. 1, považuje se navrhovaný zápis za provedený dnem následujícím po uplynutí této lhůty.*“ Lhůta uvedená v ObčZ tedy nemůže nikdy fakticky uplynout.¹³⁷

3.3.4 Judikaturní exkurz

Může nastat také situace, kdy rejstříkový soud návrh na vznik spolku odmítne dle ustanovení § 86 zákona č. 304/2013 Sb. Důvody jsou následující: „*návrh byl podán osobou, která k návrhu není oprávněna; nebyl podán předepsaným způsobem; neobsahuje všechny předepsané náležitosti; je nesrozumitelný nebo neurčitý; nebyly k němu připojeny listiny, jimiž mají být podle tohoto nebo jiného zákona doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech; nebo účel zakládané právnické osoby je v rozporu s ustanovením § 145 občanského zákoníku.*¹³⁸“ Pokud rejstříkový soud dojde k závěru, že daný návrh nesplňuje zákonné podmínky, usnesením jej odmítne a nedojde ke vzniku spolku. Lze si položit otázku, jakou povahu má založený, ale nevzniklý spolek. Jistým zákonným vodítkem může být ustanovení § 227 ObčZ, které stanovuje, že pokud spolek pokračuje ve své činnosti i po tom, co jeho návrh na zápis do veřejného rejstříku odmítl, použijí se ustanovení o společnosti.

Tato problematika byla již řešena v soudních rozhodnutích. Lze zmínit například Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2022, č. j. 8 As 310/2020-52¹³⁹, ve kterém byl jistý pachatel přestupku uznán vinným za přestupek dle ustanovení § 125c odst. 1 písm. f) bodu 4 silničního zákona. Správní orgán zde pak rozhodl příkazem a proti tomuto příkazu byl podán odpor dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich¹⁴⁰. Tento odpor ale nebyl podán osobou, proti níž se řízení vedlo, ale „*Asociací pro poskytování právní ochrany, z. s.*“. Tento spolek ale řádně nevznikl, tedy

¹³⁷ KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2

¹³⁸ Ustanovení § 86 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2022, č. j. 8 As 310/2020-52.

¹⁴⁰ Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

vystupoval jako neexistující subjekt. Správní orgán tuto skutečnost vyhodnotil jako analogii ve prospěch obviněného a odpor podaný neexistujícím subjektem přijal. Následně se Nejvyšší správní soud vyslovil k otázce nevzniklého spolku jako neexistujícího subjektu bez právní osobnosti, jehož právní jednání je od začátku neúčinné a nemůže vyvolávat jakékoliv právní následky.¹⁴¹ Lze uvést, že spolek Asociace pro poskytování právní ochrany, z. s., vystupoval při řízení u Nejvyššího správního soudu ČR opakovaně a v dalších řízeních se Nejvyšší správní soud ČR pokaždé vyslovil, že nevzniklý spolek nemůže činit žádné právní úkony, jelikož nemá právní osobnost, viz Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2020, č. j. 5 As 355/2019-20¹⁴².

3.4 Založení a vznik pobočného spolku

Pobočný spolek dle ustanovení § 219 ObčZ představuje organizační jednotku spolku hlavního. Významnou roli zde hrají stanovy, v nichž dochází k založení a organizaci pobočného spolku. Organizace pobočného spolku může být založena na různých principech. První je princip územní, kdy dochází k organizaci na základě odlišnosti teritoria např. dle obcí či krajů¹⁴³. Dalším principem může být princip činnosti, kdy dochází k rozčlenění na základě různých činností¹⁴⁴. Pobočný spolek pak stojí vedle tzv. „spolku hlavního“, jehož stanovami byl založen, jako samostatný organizační celek, jemuž zákon poskytuje právní osobnost. Pokud hovoříme o právní osobnosti pobočného spolku, je nutno hovořit o právní osobnosti odvozené. K této problematice se vyslovil Ústavní soud ČR například v usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 705/21¹⁴⁵, ve kterém převzal závěr, že pobočný spolek není členem hlavního spolku, protože jde o organizační jednotku založenou stanovami. Vyjádřil se také k právní osobnosti pobočného spolku, která je odvozena, a právě tato odvozenost neumožňuje pobočnému spolku „vystoupit“ vlastním jednostranným jednáním (pokud to stanovy hlavního spolku výslovně neumožňují).¹⁴⁶ Jako příklad ustanovení pojednávající o odvozenosti lze například zmínit § 228 ObčZ, který v odst. 1 vyjadřuje závislost pobočného spolku co se týče jemu určených práv a povinností, které jsou upraveny stanovami hlavního spolku. V ustanovení § 228

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2022, č. j. 8 As 310/2020-52.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2020, č. j. 5 As 355/2019-20.

¹⁴³ např. již zmíněný Junák – český skaut, z. s., jako spolek hlavní a jeho okresní organizační jednotky na základě územního principu např. Junák český skaut, okres Plzeň – město, z. s.

¹⁴⁴ např. oddíl bruslení nebo oddíl ledního hokeje.

¹⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2023, sp. zn. I. ÚS 705/23

¹⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2023, sp. zn. I. ÚS 705/23

odst. 2 ObčZ udává povinnost pobočnému spolku, aby nesl příznačný prvek ke spolku hlavnímu a vyjádření jeho vlastnosti. Dále pak ustanovení § 229 odst. 2 ObčZ, dle kterého návrh na zápis do veřejného rejstříku podává spolek hlavní. Jeden z posledních znaků odvozenosti lze zmínit ustanovení § 230 odst. 1 ObčZ dle kterého zrušení spolku hlavního znamená zároveň zrušení spolku pobočného.

Pobočný spolek je třeba odlišovat od svazu spolků podle ustanovení § 214 odst. 2 ObčZ. U pobočného spolku je nutná existence spolku hlavního a jeho právní osobnost je na hlavním spolku závislá. V případě svazu spolků jsou „*jednotlivé spolky členy svazu, a existence svazu je tak závislá na vůli členských spolků, a proto tedy nemůže být pobočný spolek členem spolku hlavního.*“¹⁴⁷ K založení pobočného spolku dochází, pokud to stanovy umožňují. Pokud to stanovy připouštějí, musí zároveň také upravit práva a povinnosti daného pobočného spolku. K samotnému aktu založení pak může dojít dvěma způsoby.

Prvním způsobem je přímé uvedení ve stanovách, že se pobočný spolek zakládá. Pobočný spolek je stejně jako spolek hlavní spolkem, tudíž se na něj vztahuje také úprava ustanovení § 218 ObčZ. Účel nemůže být vytyčen širěji než účel spolku hlavního. Ustanovení o právech a povinnostech členů lze ve stanovách pobočného spolku vynechat, pokud jsou shodná s úpravou stanovenou ve stanovách spolku hlavního. Obligatorní náležitostí je pak určení jeho statutárního orgánu a jeho členů.¹⁴⁸

Druhým způsobem založení je situace, kdy stanovy pověří založením pobočného spolku přímo některý ze spolkových orgánů. Může nastat situace, kdy stanovy založení pobočného spolku umožňují, ale přímo nepřenesají tuto kompetenci na určitý orgán spolku. Pokud k takové situaci dojde, použije se obecná úprava dle ustanovení § 163 ObčZ, podle něhož náleží veškerá působnost, která není svěřena jinému orgánu právnické osoby, statutárnímu orgánu, který takový pobočný spolek založit může.¹⁴⁹

¹⁴⁷ HRABÁNEK, Dušan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

¹⁴⁸ PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

¹⁴⁹ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

Je nutno podotknout, že odvozenost hlavního spolku a spolku pobočného nemá majetkovou provázanost, ani nedochází k zákonnému ručení spolku hlavního za závazky spolku pobočného po jeho vzniku. Před vznikem pobočného spolku uvedené neplatí, protože spolek ještě nevznikl a nemá proto právní osobnost. Pokud má dojít k určitým závazkovým vztahům, např. spoluvlastnictví nemovité věci nebo nájem, musí k tomuto vztahu dojít buď výslovným uvedením ve stanovách, nebo na základě smlouvy. Pokud k takové skutečnosti nedojde, platí, že hlavní spolek neručí za závazky spolku pobočného.¹⁵⁰

Pobočný spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku dle ustanovení § 229 odst. 1 ObčZ. Návrh na zápis pobočného spolku do veřejného rejstříku podává spolek hlavní. Návrh je dle ustanovení § 229 odst. 2 ObčZ podepsán statutárním orgánem hlavního spolku. Takový podpis musí být pak úředně ověřen. Návrh se podává dle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů. Takový návrh se pak nepatrně liší od toho, co platí pro podání návrhu na zápis spolku hlavního.¹⁵¹

¹⁵⁰ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

¹⁵¹ HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

4 Zakládání a vznik spolků dle Německého práva

V této kapitole se zaměřím na založení a vznik spolků z pohledu německého práva. Vzhledem k velké provázanosti a historicko-geografické pospolitosti Německa a České republiky jsou mnohé instituty podobné v obou právních úpravách. Německý právní řád je také založen na římskoprávní tradici a recepci některých institutů z římského práva. Významným dílem, i z pozice římské recepce, pro úpravu občanského práva v kontinentální Evropě je německý občanský zákoník tzv. „Bürgerliches Gesetzbuch“ (dále jen BGB).¹⁵² Německé spolkové právo je soustředěno především v §§ 21–79 BGB.

4.1 Definice spolku v německé právní úpravě

Německá soukromoprávní úprava obsažená v BGB neobsahuje legální definici spolku. K nalezení definice je nutné se podívat do veřejnoprávní úpravy, konkrétně do Spolkového zákona¹⁵³, který v ustanovení § 2 odst. 1 říká, že „*Podle tohoto zákona je bez ohledu na právní formu každý spolek, v němž se většina fyzických nebo právnických osob dobrovolně spojila na delší dobu za společným účelem a podřídila se organizovanému rozhodování.*“ S přihlédnutím k české právní úpravě je zde významný rozdíl, jelikož legální definice spolku v českém právním řádu není¹⁵⁴. V ustanovení § 2 odst. 2 výše uvedeného zákona jsou pak z díkce tohoto zákona vyřazeny politické strany a společenství vzniklá při Spolkovém sněmu a zemských parlamentech.

4.2 Typy spolků dle BGB

Ustanovení § 21 BGB říká, že spolek, jehož účelem není ekonomická činnost, získává právní způsobilost zápisem do spolkového registru, který je vedený u příslušného soudu¹⁵⁵. V § 22 BGB zákon připouští i spolek, jehož účelem je hospodářská činnost, dle slov zákona se o něm hovoří přímo jako o „*hospodářském spolku.*“ Dle názorů odborné veřejnosti lze o spolku, který není

¹⁵² Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 3. Februar 2026 (BGBl. 2026 I Nr. 28) geändert worden ist.

¹⁵³ Gesetz zur Regelung des öffentlichen Vereinsrechts (Vereinsgesetz – VereinsG), § 2 Begriff des Vereins, Bundesrecht.

¹⁵⁴ Lze ji dovodit z ustanovení § 214 odst. 1 ObčZ, které říká, že jde o sdružení nejméně tří osob (tedy se jedná o korporaci), které je založeno za naplňování společného zájmu.

¹⁵⁵ V zákoně se hovoří o „*Amtsgericht*“, což lze dle české právní úpravy přiřadit dle příslušnosti k českému okresnímu soudu.

založený za hlavním účelem dosahování zisku, hovořit jako o „*Idealverein*“¹⁵⁶, což vede k otázce, zda by neměl být spolek upraven jen jako „*ideální*“ a zda by úprava neměla být omezena pouze na tuto formu.¹⁵⁷

Jako třetí typ spolku lze uvést spolek dle ustanovení § 54 BGB, tedy „*spolek bez právní subjektivity*“. Mezi založením spolku a zápisem spolku do spolkového rejstříku může nastat určitá doba, kdy je spolek v české právní terminologii sice založen, ale ještě nenabyl právní osobnost, tedy nevznikl. Spolek splnil předpoklady pro založení, ale k aktu vzniku ještě nedošlo. O této skutečnosti právě pojednává ustanovení § 54 BGB. Zákon typizuje spolky bez právní subjektivity¹⁵⁸ na „*ideální*“ a spolky hospodářské. Pokud spolek „*ideální*“ ještě nevznikl, užijí se na něj přiměřeně ustanovení o spolku vzniklém, tedy například ustanovení o zastupování nebo o odpovědnosti orgánů spolku. Pokud by byl takovým spolkem učiněn právní úkon vůči třetím osobám, odpovídá za takový úkon ten, kdo takový úkon provedl. Pokud je spolkem bez právní způsobilosti hospodářský spolek, užijí se přiměřeně ustanovení o společnostech.¹⁵⁹

4.3 Založení spolků dle BGB

Právní úpravu založení spolků dle právního řádu nelze ztotožňovat s českou právní úpravou. Německý právní řád nerozlišuje explicitně založení a vznik, jako je to v české právní úpravě. K založení spolku je nutno vzít v potaz ustanovení §§ 56 a 57 BGB. Ustanovení § 56 hovoří o tom, že „*Zápis do rejstříku se provede jen, pokud je počet členů alespoň sedm.*“ Ustanovení § 57 BGB pak klade minimální požadavky na obsah stanov spolku: „*Stanovy musí obsahovat účel, název a sídlo spolku a skutečnost, že spolek má být zapsán.*“ Zajímavostí je požadavek, že zakladatelé musí do stanov zanést formulaci, že spolek bude zapsán, tedy bude zapsán do příslušného rejstříku. Formulaci pak zákon blíže nespecifikuje. Je tedy na volném uvážení zakladatelů, jak tento požadavek naplní. I když nelze hovořit v terminologii zákona jako o založení, je zřejmé, že vzniku musí předcházet splnění určitých podmínek¹⁶⁰, o nichž lze podle mého názoru hovořit jako o podmínkách založení.

¹⁵⁶ Tzn. ideální spolek.

¹⁵⁷ *Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 5: §§ 1922–2385, CISG, IPR, EGBGB. Kommentar. 5.* Auflage. München: C.H. Beck, ISBN 978-3-406-77615-1.

¹⁵⁸ V německé právní terminologii nazýván „Vorverein“

¹⁵⁹ KÖHLER, Helmut. *BGB Allgemeiner Teil*. Paperback. München: C.H. Beck, 21. Juni 2015.

¹⁶⁰ Podmínka minimálního počtu sedmi členů, účel, název a sídlo.

O založení spolků lze hovořit tehdy, když první členové spolku (zakladatelé) uzavřou zakladatelskou smlouvu (stanovy)¹⁶¹, která směřuje k naplnění účelu spolku a je zároveň nezávislá na konkrétním složení členů spolku.

4.4 Vznik spolků dle BGB

Podle německé právní úpravy vzniká spolek zápisem do spolkového rejstříku. Pokud spolek vznikne, získává právní subjektivitu. Dle německé právní úpravy lze rozlišit tři možnosti, kdy dojde ke vzniku spolku.

První možností je vznik spolku, který by za spolek považovala česká právní úprava, tedy spolek nevýdělečný, respektive takový, který není založen za účelem dosahování zisku. Dle ustanovení § 21 BGB platí, že *„spolek, jehož účelem není ekonomická činnost, získává právní způsobilost zápisem do rejstříku spolků u příslušného soudu.“* Spolek tedy vzniká stejně jako spolek podle práva českého. Návrh na zápis do spolkového rejstříku podává dle ustanovení § 59 BGB představenstvo spolku, k němuž zakladatelé přiloží kopii stanov včetně minimálního počtu sedmi podpisů zakladatelů. Řízení o zápisu spolku do spolkového rejstříku je vedeno dle procesněprávního předpisu *„FamFG¹⁶²“*, a to na základě ustanovení § 374 tohoto zákona.

Druhý způsob vzniku je uveden v ustanovení § 22 BGB, ve kterém je uvedeno, jakým způsobem vzniká hospodářský spolek. Ustanovení § 22 zní: *„Spolek, jehož účelem je hospodářská činnost, získává v případě neexistence zvláštních spolkových zákonných předpisů, právní způsobilost na základě udělení státem. Udělení náleží zemi, na jejímž území má sdružení sídlo.“* Na základě gramatické interpretace tohoto ustanovení lze dojít k závěru, že je možný vznik také na základě dalších dvou možností. Za prvé na základě zvláštních spolkových zákonů. Jako takový zákon lze například uvést *„Bundeswaldgesetz¹⁶³“*, tedy zákon o lesích náležících do majetku Spolku, který v ustanovení § 19 Bundeswaldgesetz uvádí, že právní způsobilost dle § 22 BGB¹⁶⁴ může udělit příslušný státní orgán. Takový hospodářský spolek má za názvem uvedený dodatek w.V.¹⁶⁵, jako zkratka

¹⁶¹ „Gründungsvertrag“.

¹⁶² Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) vom 17. Dezember 2008.

¹⁶³ Bundeswaldgesetz vom 2. Mai 1975 (BGBl. I S. 1037), das zuletzt durch Artikel 112 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist.

¹⁶⁴ Tedy pro hospodářské spolky.

¹⁶⁵ Například: „Schlachtschweine – Erzeugergemeinschaft Segeberg – Schleswig w.V.“

pro „*wirtschaftlicher Verein*“. K problematice vzniku hospodářského spolku je nutné uvést, že příslušný schvalující orgán je povolán řádně přezkoumat účel hospodářského spolku. Mohlo by totiž docházet k tomu, že subjekty by volily pro hospodářskou činnost právní formu spolku, namísto např. obchodních společností, a tím by obcházely přísná zakladatelská, odpovědnostní a publikační kritéria předpisů k ochraně věřitelů a členů u těchto právnických osob. Touto problematikou se zabýval Spolkový správní soud v několika svých rozhodnutích¹⁶⁶. Spolkový správní soud se vyslovil k tomu, že institut obsažený v § 22 je výjimkou a není to obecná cesta k podnikání. Vyjádřil také vlastnosti, které by měl hospodářský spolek mít: „*plánovitý, trvalý, směřuje k poskytování služeb za úplat a působí na trhu.*“ K dosahování zisku spolku přitom nezáleží, postačí, pokud spolek působí na vnějším i vnitřním trhu, tedy může poskytovat úplatné služby i vůči svým členům.¹⁶⁷

Druhou možností je způsob vzniku hospodářského spolku na základě udělení zemským parlamentem konkrétní spolkové země. Jaký orgán toto udělení poskytuje, je pak ponecháno na konkrétních spolkových zemích, které si to samy upraví ve svém zemském právu. Jelikož je úprava obsažená v BGB na spolkové úrovni, platí kolizní pravidlo uvedené v článku 74 odst. 1 Základního zákona¹⁶⁸, podle něhož oblast konkurenční legislativy náleží Spolku¹⁶⁹. Nevydá-li Spolek zákon, mohou tak učinit spolkové země.

¹⁶⁶ Např. rozhodnutí BVerWG NJW 1979, 2261 (2265) .

¹⁶⁷ KÖHLER, Helmut. *BGB Allgemeiner Teil*. Paperback. München: C.H. Beck, 21. Juni 2015.

¹⁶⁸ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (GG), čl. 74, ve znění pozdějších předpisů, Bundesrecht.

¹⁶⁹ Kam spadá i oblast občanského práva.

5 Organizace Blízký soused, z. s.

5.1 Představení organizace

Spolek Blízký soused, z. s., je organizace, která se zaměřuje na pořádání výchovně-vzdělávacích volnočasových aktivit především pro děti ze sociálně vyloučených lokalit.

Činnost organizace je na denní bázi realizována prostřednictvím pravidelného programu zájmových kroužků a doučování. Aby docházelo k řádnému výchovně-sociálnímu aspektu práce s dětmi, poskytuje organizace podporu i jejich rodinám. Rodiny jsou podporovány budováním rodičovských kompetencí, motivačním programem pro udržování souvislé edukace dětí ve školských a volnočasových zařízeních a v neposlední řadě také budováním lepšího rodinného prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Dalším kladeným aspektem činnosti je také všestranný rozvoj osobnosti dětí, který s sebou přináší přebírání zodpovědnosti za jejich život a učí děti aktivně řešit problémy, s nimiž se děti ze sociálně stabilního prostředí zřídka kdy setkají.

Významnou součástí činnosti jsou rovněž letní pobytové tábory skautského typu, které poskytují dětem bezpečné prostředí, strukturovaný program a možnost intenzivního osobnostního rozvoje na základě vytyčeného cíle spolku ve stanovách. Důležitým principem je individuální přístup, bezplatnost služeb a snaha o aktivizaci klientů.

Součástí činnosti organizace je také pořádání edukativních přednášek o kulturních rozdílech, předsudcích a sociálních vyloučeních. Přednášky jsou pořádány několikrát ročně na základních a vysokých školách. Cílem edukativní činnosti je především pomoci studentům i učitelům si uvědomit kulturní a sociální rozdíly ve společnosti.

5.1.1 Historie spolku Blízký soused, z. s.

Historie spolku Blízký soused, z. s., sahá svými kořeny do počátku 90. let 20. století, kdy začala dobrovolnická práce s romskými dětmi a rodinami v České republice i v zahraničí. Organizovaná a kontinuální činnost v Plzni probíhá od roku 2007, přičemž samotný spolek vznikl dne 2. listopadu 2010. V počáteční fázi byla činnost postavena především na dobrovolnickém nadšení jednotlivců, zejména

zakladatelky Ing. Pavly Fáberové, a postupně se rozvíjela do systematické a profesionalizované podoby.

Dobrovolná činnost současné předsedkyně Ing. Pavly Fáberové se skládala z volnočasových a vzdělávacích aktivit pro děti a mládež, které byly financovány z osobního rodinného rozpočtu současné předsedkyně. Spolek po vzniku začal postupně rozšiřovat okruh svých aktivit o zájmové kroužky, doučování, projektové dny, workshopy, letní pobytové i příměstské tábory, výjezdy pro rodiny a osvětové akce. Významným milníkem bylo získání vlastních prostor v roce 2014, což umožnilo stabilizaci klubové činnosti a další rozvoj programů. V následujících letech se spolek zapojil do mezinárodní spolupráce a realizoval projekty financované z Evropského sociálního fondu i z Norských fondů.

Postupem času došlo k profesionalizaci činnosti, budování pracovního týmu a zapojení romských zaměstnanců, což přispělo k větší důvěře cílové skupiny a posílení komunitního charakteru organizace. Spolek působí především v Plzni a jejím okolí a ročně poskytuje podporu stovkám osob, zejména dětem a jejich rodinám. Jeho cílem je podporovat stabilní rodinné zázemí, omezovat negativní důsledky sociálního vyloučení a motivovat ke smysluplnému začlenění do společnosti.

Vývoj spolku Blízký souseď tak představuje příklad dlouhodobé občanské iniciativy, která se z původně dobrovolnické aktivity postupně proměnila v etablovanou organizaci s regionálním dopadem a systematickým přístupem k práci s ohroženými skupinami obyvatelstva.¹⁷⁰

5.2 Založení občanského sdružení Blízký souseď, o. s.

Spolek Blízký souseď, z. s.¹⁷¹, vznikl dne 2. listopadu 2010¹⁷², a to původně jako občanské sdružení podle tehdy účinného zákona č. 83/1990 Sb.¹⁷³, o sdružování občanů. K založení došlo přijetím stanov přípravným výborem,

¹⁷⁰ FÁBEROVÁ, Pavla; MACHÁŇOVÁ, Pavla; BĚLOHOUBKOVÁ, Johanka a PAPAŽIANOVÁ, Marie. *Blízký souseď 1990-2023: více jak 33 let práce s romskými dětmi*. Plzeň: Blízký souseď, 2024. ISBN 978-80-11-04711-5.

¹⁷¹ O spolcích dle zákona č. 83/1990 Sb., byla pojednáno jako o občanských sdruženích a to podle § 2 odst. 1 tohoto zákona, které společně se společnostmi, svazy, hnutími, kluby a jinými občanskými sdruženími, jakož o odborovými organizacemi, spadaly pod nadřazený termín „občanská sdružení“.

¹⁷² Veřejný rejstřík a sbírka listin, spolek Blízký souseď, z. s., sp. zn. L 5813 vedená u Krajského soudu v Plzni, úplný výpis ze spolkového rejstříku, dostupné z: <https://or.justice.cz>.

¹⁷³ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

v nichž byl vymezen účel sdružení, základní principy jeho činnosti, podmínky členství a vnitřní organizační struktura. Tímto právním jednáním došlo k vytvoření korporativního subjektu založeného na členském principu a naplňování společného zájmu. K založení občanského sdružení byla potřeba dohoda alespoň tří osob, které byly součástí přípravného výboru. U dohody o založení občanského sdružení nebyla vyžadována písemná forma ani jiné náležitosti. Vyjádřením dohody byly pak stanovy, k jejímž přijetí došlo písemným podpisem členů přípravného výboru na návrhu na registraci. Registrací se stanovy staly závaznými.¹⁷⁴

Přípravný výbor byl vytvořen alespoň třemi osobami, přičemž alespoň jedna osoba musela být starší 18 let. Tyto osoby si dále zvolily zmocněnce, který jednal jménem celého přípravného výboru. K návrhu byly přikládány stanovy občanského sdružení, které musely minimálně obsahovat: „*název sdružení; sídlo; cíl činnosti, orgány sdružení, způsob jejich ustavování, určení orgánů a funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení; ustanovení o organizačních jednotkách, pokud budou zřízeny a pokud budou jednat svým jménem; zásady hospodaření.*“ Dalším ustanovením, které musely stanovy obsahovat, bylo pojednání o právech a povinnostech členů občanského sdružení dle ustanovení § 3 odst. 3 zákona č. 83/1990 Sb.

5.2.1 Stanovy občanského sdružení při zakládání

Stanovy spolku byly v průběhu času několikrát novelizovány. Důvodem bylo postupné rozšiřování činností jak v oblasti materiální, tak v oblasti personální. Stanovy v době prvního založení obsahovaly jedenáct článků včetně podpisu předsedkyně, tedy statutárního orgánu, Ing. Pavly Fáberové.¹⁷⁵

Čl. 1. Název a sídlo spolku¹⁷⁶

Název spolku byl stejný jako dnes, tedy „*Blízký soused, z. s.*“. Důvodem pro zvolení tohoto názvu bylo biblické přísloví „*Lepší soused blízký, než bratr vzdálený*“¹⁷⁷. Název má vyjadřovat význam bezprostřední lidské blízkosti a praktické solidarity v každodenním životě. Poukazuje na to, že skutečná pomoc

¹⁷⁴ ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů*. 1. vydání. Edice Texty zákonů s komentářem. Praha, 2010.

¹⁷⁵ ŠAŠKOVÁ, Tereza. *Marketingové aktivity neziskové organizace se zaměřením na získávání a udržení donátorů*, Diplomová práce. Plzeň, 2025.

¹⁷⁶ Čl. 1 stanov spolku Blízký soused, o. s.

¹⁷⁷ BIBLE. *Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2001. Př 27,10.

a podpora často vycházejí z lokální komunity, jejíž soudržnost může mít větší význam než formální či vzdálené příbuzenské vazby. Sídlem spolku byla stanovena Plzeň.

Čl. 2 Statut spolku¹⁷⁸

Statut spolku má vymezovat jeho základní postavení, charakter a principy fungování. Čl. 2 v odst. 1 stanov určuje základní principy, na kterých spolek stojí. Spolek je dobrovolný, nezávislý a sdružuje členy na základě společného zájmu.

Čl. 3 Činnost spolku¹⁷⁹

Obligatorem ustanovením stanov je vymezení cíle, respektive účelu spolku. Spolek byl založen za účelem práce s dětmi a mládeží ze sociálně vyloučených lokalit na základě křesťanských principů a hodnot. Dalším účelem spolku je pořádání vzdělávacích aktivit pro pracovníky s dětmi, které jsou realizovány formou seminářů, kurzů nebo školení.

Čl. 5 Práva a povinnosti členů¹⁸⁰

Členové spolku mají právo účastnit se jednání valné hromady, volit orgány spolku a být do těchto orgánů voleni, obracet se na orgány spolku se stížnostmi a podněty a žádat o jejich vyjádření. Povinnosti členů vůči spolku zahrnují dodržování stanov spolku, aktivní participaci na plnění cílů spolku, svědomité vykonávání funkcí v orgánech spolku, placení členských příspěvků stanovených valnou hromadou a také povinnost, aby nebyly poškozovány zájmy a dobré jméno spolku.

Čl. 6 Orgány spolku¹⁸¹

Článek 6 stanov vymezuje organizační strukturu spolku a představuje základní rámec jeho fungování. Spolek je koncipován jako dvouorgánový, tvořený valnou hromadou jako nejvyšším orgánem a předsedou jako orgánem statutárním. Valná hromada představuje kolektivní prvek řízení, který vyjadřuje demokratické fungování spolku na základě hlasování většiny. Takový model byl zvolen z důvodu

¹⁷⁸ Čl. 2 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

¹⁷⁹ Čl. 3 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

¹⁸⁰ Čl. 5 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

¹⁸¹ Čl. 6 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

nepotřebnosti komplexnějšího uspořádání kvůli nevelkému počtu členů spolku. O valné hromadě blíže pojednává článek 7 stanov.

Čl. 7 Valná hromada¹⁸²

Nejvyšším orgánem spolku je valná hromada, která je tvořena všemi členy spolku. Valná hromada, jakožto nejvyšší orgán spolku, jedná dle ustanovení čl. 7 zejména o: „*změně stanov, sídla a názvu; schvalování úkolů spolku pro příslušné období, zveřejňování výroční zprávy spolku, o rozpočtu a roční uzávěrce hospodaření.*“ Valná hromada rozhoduje na základě prosté většiny přítomných členů spolku, a to na základě rovnosti všech hlasů. Aby došlo k platnému rozhodnutí valné hromady, je třeba, aby se účastnila valné hromady alespoň nadpoloviční většina všech členů spolku. Toto kvórum je vyšší, pokud se rozhoduje o změnách stanov, kdy je nutná kvalifikovaná většina hlasů všech členů spolku, tedy alespoň dvě třetiny hlasů. Spolek zastupuje navenek a jedná jeho jménem předseda spolku.

Čl. 8 Předseda spolku¹⁸³

Předseda spolku dle dikce ustanovení čl. 8 je exekutivním orgánem. Naplňuje rozhodnutí valné hromady a jedná jménem spolku. Předseda je volen valnou hromadou na období dvou let. Ustanovení stanoví odpovědnost předsedy za plnění rozhodnutí valné hromady a vedení účetní evidence. Dále připravuje podklady pro jednání valné hromady a je oprávněn zmocnit další osoby k výkonu úkolů nutných pro řádný chod spolku.

Čl. 9 Zásady hospodaření spolku¹⁸⁴

Spolek hospodaří s majetkem movitým i nemovitým. Financování spolku pak probíhá především prostřednictvím darů a příspěvků fyzických a právnických osob, výnosů z majetku, členských příspěvků (pokud jsou vybírány) a dále pak formou dotací a grantů poskytovaných na činnost spolku.

¹⁸² Čl. 7 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

¹⁸³ Čl. 8 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

¹⁸⁴ Čl. 9 stanov spolku Blízký souseď, o. s.

5.3 Vznik občanského sdružení *Blízký soused, o. s.*

Proces vzniku občanského sdružení byl zahájen vytvořením přípravného výboru, který musel být tvořen nejméně třemi osobami podle ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 83/1990 Sb. Přípravný výbor byl oprávněn podat návrh na registraci a současně zastupoval budoucí sdružení do doby jeho vzniku. Občanská sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. pak vznikala registrací do rejstříku občanských sdružení. Vznik občanského sdružení byl vázán na individuální správní akt veřejnoprávní povahy prostřednictvím registrace. Zákon upravuje pro založení sdružení pouze písemné sepsání stanov dle ustanovení § 6 odst. 2. Občanské sdružení mohlo vzniknout vedle registrace Ministerstva vnitra také dnem právní moci rozhodnutí soudu o zamítavém rozhodnutí o odmítnutí registrace podle ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 83/1990 Sb. a ze zákona také po uplynutí lhůty čtyřiceti dní od zahájení řízení, pokud nebylo zmocněnci doručeno rozhodnutí ministerstva o odmítnutí registrace podle ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 83/1990 Sb.¹⁸⁵

5.3.1 Přeměna občanského sdružení dle *ObčZ*

Po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dne 1. 1. 2014 došlo k zásadní rekodifikaci soukromého práva. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, byl zrušen a dosavadní občanská sdružení se ze zákona transformovala na spolky podle nové právní úpravy. Tato skutečnost nastala podle § 3045 odst. 1 *ObčZ*, dle kterého se dosavadní občanská sdružení přeměnila ve spolky. Dosavadní evidence vedená na základě ustanovení § 9 odst. 2 zákona č. 83/1990 Sb., kterou vedlo Ministerstvo vnitra, se stala spolkovým rejstříkem dle příslušného zákona¹⁸⁶ a agenda byla předána rejstříkovým soudům na základě ustanovení § 125 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. S účinností nového *ObčZ* došlo k přeměně právní formy z občanských sdružení na spolky upravené v současném znění *ObčZ*.¹⁸⁷

¹⁸⁵ ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů*. 1. vydání. Edice Texty zákonů s komentářem. Praha, 2010.

¹⁸⁶ Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁷ PŘÍVARA, M. In: *Právnické osoby v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha, 2013.

5.4 Současné stanovы spolku

Vzhledem k přibývajícím aktivitám spolku a snaze o registraci sociální služby¹⁸⁸ došlo k novelizacím stanov spolku. Stanovы byly novelizovány třikrát v letech 2021 až 2025. Výrazných změn se dočkal převážně čl. 3 - Cíl činnosti spolku. V původním znění stanov byla hlavní činnost spolku vymezena poměrně úzce a konkrétně: „*Hlavní činnost spolku: práce s dětmi a mládeží převážně romského původu ze sociálně vyloučených lokalit na základě křesťanských principů.*”¹⁸⁹ Novelizované znění čl. 3 stanov ke dni 1. 2. 2026 zní: „*Hlavní činnost spolku: volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti a mládež převážně romského původu ze sociálně vyloučených lokalit. Poskytování vzdělávacích a volnočasových aktivit pro celé rodiny. V návaznosti na registraci sociální služby poskytování terénní a ambulantní sociální služby. Vzdělávání dospělých, osvětová a přednášková činnost za účelem propagace romské kultury, snižování předsudků, rasismu a xenofobie a také podpora tolerance, porozumění a zdravého občanského soužití v naší společnosti. Pracujeme na základě křesťanských principů.*”¹⁹⁰ Novelizované znění stanov se orientuje více na širší sociální a komunitní rozměr, který lze spatřovat ve změně cílové skupiny v hlavní činnosti spolku. Cílovou skupinou se stala také rodina, ale i občanská společnost. Významným posunem spolku byla pak registrace sociální služby, která umožňuje spolku provádět terénní a ambulantní činnosti. Terénní činnost probíhá na území obcí s rozšířenou působností¹⁹¹, konkrétně ve 14 obcích¹⁹². Činnost spočívá v dojíždění do zmapovaných rodin, kde je poskytována materiální, sociální, psychologická a právní pomoc. Ambulantní činnost probíhá dle publikovaného harmonogramu v prostorách organizace. Klientům budou následně poskytovány sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi dle příslušného zákona.¹⁹³

¹⁸⁸ § 78 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁹ Ustanovení čl. 3 stanov spolku Blízký souseď, z. s.

¹⁹⁰ BLÍZKÝ SOUSED, z. s., *Stanovы společnosti*.

¹⁹¹ Stod, Plzeň, Přeštice, Stříbro, Nýřany, Horšovský Týn.

¹⁹² Lomnička u Stříbra, Svojsín, Holýšov, Plzeň, Hradec, Chotěšov, Koloušov, Velký Malahov, Horšovský Týn, Nýřany, Roupov, Bezdrůžice, Stříbro, Stod.

¹⁹³ Ustanovení § 65 odst. 1 a 2 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

5.5 Cíle spolku do budoucna

Organizace se profiluje především jako subjekt zaměřený na práci s rodinami v sociálně znevýhodněném prostředí, přičemž do budoucna lze očekávat pokračování a další rozvoj této činnosti. Vzhledem k rostoucím sociálním problémům v některých lokalitách lze předpokládat, že role podobných organizací bude i nadále významná.

Jedním z klíčových směrů dalšího vývoje je stabilizace financování a zajištění dlouhodobé udržitelnosti aktivit. Spolek se již v minulosti zapojil do projektů financovaných z evropských i národních zdrojů a tento trend lze považovat za zásadní i do budoucna. Právě projektová činnost umožňuje rozšiřování nabídky služeb, profesionalizaci týmu a systematické plánování.

Dalším významným aspektem je prohlubování spolupráce s dalšími subjekty, zejména se školami, orgány veřejné správy a poskytovateli sociálních služeb. Propojení jednotlivých aktérů může přispět k efektivnějšímu řešení problémů cílové skupiny a k lepší koordinaci podpory. Do budoucna lze rovněž předpokládat větší důraz na systematické vyhodnocování dopadů realizovaných aktivit, což je důležité nejen z hlediska dotačních podmínek, ale i z hlediska transparentnosti a odpovědnosti.

Neposledním cílem je pak prohlubování činnosti v oblasti sociální služby, která je realizována od 1. 1. 2026. Sociální služba pomůže organizaci dosáhnout stabilního financování pro sociální pracovníky a pracovníky v sociálních službách, se kterými může být uzavřen pracovní poměr financovaný právě prostřednictvím sociální služby.

Směrování spolku tak lze shrnout jako snahu o zachování jeho základního poslání „podpory dětí a rodin“, při současném postupném posilování odborného a institucionálního zázemí.

6 Komparace s jinými spolky

Česká právní úprava umožňuje zakládání spolků s rozdílnou členskou základnou, jednoduchou či víceúrovňovou organizační strukturou s různou úpravou vnitřních poměrů. Cílem kapitoly je komparace se spolkem Blízký soused, z. s., a spolky s odlišným účelem, rozdílnou členskou základnou a různým vnitřním uspořádáním.

Při porovnání se zaměřím jak na odlišnosti v praktickém fungování, tak na ustanovení jejich stanov. Ke komparaci jsem zvolil spolky Junák – český skaut, z. s., a Československou obec legionářskou, z. s., a to z důvodu rozdílného směřování jejich činnosti a také velikosti členské základny. U spolků¹⁹⁴, jejichž členská základna je tvořena několika desetitisíci členy, je třeba obsírnější úprava rozhodovací a kontrolní činnosti. Nastavení vnitřních mechanismů je klíčové pro jednotné fungování tak velkých spolků navenek i na lokálních úrovních. Takový rozdíl je významný i pro pochopení užití institutu pobočných spolků u těchto člensky rozmanitých spolků.

Komparace bude provedena na základě čtyř kritérií: účel a cílová skupina, rozsah působnosti, organizační struktura a členská základna. Takové srovnání umožňuje vyvodit konkrétní závěry využitelné i pro obecnější úvahy o vhodnosti vnitřního uspořádání spolku.

6.1 Účel a cílová skupina

Blízký soused, z. s., je organizace zaměřená především na výchovně-vzdělávací volnočasové aktivity pro děti ze sociálně vyloučených lokalit. Činnost spolku se skládá z realizace pravidelných kroužků, doučování, pořádání letních táborů, komplexní práce s rodinou a pořádání osvětové činnosti uskutečňované na poli školských zařízení různého typu. Metodami práce jsou individuální přístup ke klientům a aktivní začleňování klientů do řešení jejich problémů¹⁹⁵. Poskytovaná činnost je pak poskytována klientům bezúplatně. Specifikem spolku je dále

¹⁹⁴ Junák – český skaut, z. s., a Česká obec legionářská, z. s.

¹⁹⁵ Aktivizace klientů.

registrace sociální služby a rozvoj terénních a ambulantních činností, které povedou k přesunu spolku k institucionálně náročnějšímu režimu.¹⁹⁶

Předmět činnosti spolku Junák – český skaut, z. s., je v určitém ohledu vymezen ve stanovách velmi podobně jako u spolku Blízký soused, z. s., co se týče výchovně-vzdělávacích aktivit. Činnost probíhá pravidelně na týdenní bázi, kdy jsou pořádány schůzky, výpravy, tábory, hry apod. Mimo jiné se spolek věnuje také pořádání vzdělávacích, výchovných, kulturních, praktických a sportovních aktivit. Další důležitou činností je pak ochrana přírody a krajiny, podpora občanské společnosti a rozvoj demokratické angažovanosti.^{197 198}

Spolek Československá obec legionářská, z. s., má odlišný předmět činnosti než předchozí spolky. Členská základna spolku je složena z válečných veteránů, jejich rodinných příslušníků a příznivců, kteří uznávají cíle spolku a jsou ochotni aktivně pracovat v jeho jednotách a orgánech¹⁹⁹. Účelem je tedy péče o veterány a podpora historického povědomí o legiích a válečných konfliktech. Oproti předešlým spolkům je kladen výrazný důraz na pietní, paměťové, reprezentativní a komunitně-veteránské aktivity.

6.2 Rozsah působnosti

Rozsah působnosti spolku Blízký soused, z. s., je lokálně soustředěn především ve statutárním městě Plzeň a přilehlých obcích. Takový konkrétní teritoriální rozsah činnosti umožňuje spolku naplňovat stanovený individuální přístup ke klientům, který může být flexibilně upravován dle potřeb úzce vymezené skupiny osob.

Junák – český skaut, z. s., je naopak organizací celostátní a rozsah působnosti implikuje víceúrovňové uspořádání. Spolek je členěn do organizačních jednotek, které zároveň představují pobočné spolky ve smyslu ObčZ.

¹⁹⁶ FÁBEROVÁ, Pavla; MACHÁŇOVÁ, Pavla; BĚLOHOUBKOVÁ, Johanka a PAPAŽIANOVÁ, Marie. *Blízký soused 1990-2023: více jak 33 let práce s romskými dětmi*. Plzeň: Blízký soused, 2024. ISBN 978-80-11-04711-5.

¹⁹⁷ Čl. (5) hlava 1, stanov Junák – český, z. s.

¹⁹⁸ JUNÁK – ČESKÝ SKAUT, z. s., Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., Praha: Junák – český skaut, 2022.

¹⁹⁹ Hlava IV. Čl. 18, stanov Československé obce legionářské, z. s.

Československá obec legionářská, z. s., je rovněž spolek s celostátním dosahem, avšak členění je založeno na jednotách jako základních organizačních jednotkách. Tyto jednoty jsou vytvářeny na základě územního principu v rámci jednoho kraje, okresu, města, městského obvodu nebo několika obcí²⁰⁰. Z tohoto lze dovodit, že je potřeba vyvážit lokální úroveň spolku a jeho centrální směřování.

6.3 Organizační struktura

Organizační struktura spolku Blízký souseď, z. s., je tvořena jednodušším modelem než u dvou zmíněných. Spolek není členěn na samostatné organizační jednotky, jelikož jeho činnost je lokálně koncentrovaná a opírá se jen o jednotnou strukturu. Dynamiku spolku lze spatřovat zejména v rozšiřování programu, profesionalizaci nebo rozvoji sociální služby. Orgány spolku jsou valná hromada jako nejvyšší orgán spolku, tvořený všemi členy spolku a předseda, který spolek zastupuje navenek a jedná jeho jménem.

U spolku Junák – český skaut, z. s., je konstrukce organizačních jednotek důležitá vzhledem k celostátnímu rozsahu působnosti. Organizační jednotky²⁰¹ jsou podřízeny hlavnímu spolku a stanoví-li tak Výkonná rada, též určeným vyšším organizačním jednotkám. Vyšší organizační jednotky jsou nazývány kraje a okresy. Základní organizační jednotkou jsou pak střediska, která sdružují členy na základě výchovných jednotek nazývaných „oddíly“. Stanovy pojednávají také o zvláštních organizačních jednotkách, které plní zvláštní úkoly se svým statutem²⁰². Orgány organizačních jednotek jsou sněm jako nejvyšší orgán organizační jednotky, rada jako vrcholný řídicí orgán, vedoucí střediska a jeho zástupce, do jejichž pravomocí spadá vše to, co není vyhrazeno jinému orgánu a další orgány, které stanoví řád.²⁰³

Organizační struktura spolku Československá obec legionářská, z. s., je založena na jednotách jakožto základních vnitřních jednotkách, v nichž se sdružují členové na základě územního principu. Nejvyšším orgánem jednoty je členská schůze a výkonným orgánem je pak výbor tvořený předsedou, místopředsedou a dalšími členy výboru. Orgány hlavního spolku pak tvoří

²⁰⁰ Hlava VI. Čl. 38, stanov Československé obce legionářské, z. s.

²⁰¹ V dikci ObčZ pobočné spolky.

²⁰² Např. Tiskové a distribuční centrum.

²⁰³ Čl. (38) hlava 5, stanov Junák – český, z. s.

Republikový sněm, Republikový výbor, Předsednictvo Republikového výboru, Statutární orgán a revizní orgány.²⁰⁴

Republikový sněm je nejvyšším orgánem spolku a náleží mu především volba předsedy a místopředsedy statutárního orgánu. Jeho úkolem je volba členů Republikového výboru, Předsednictva Republikového výboru a členů revizních orgánů²⁰⁵. Republikový výbor je nejvyšším orgánem mezi zasedáními Republikového sněmu, přičemž realizuje jeho usnesení a je oprávněn závazně vykládat stanovy²⁰⁶. Předsednictvo Republikového výboru je pak výkonným orgánem spolku, který zabezpečuje realizaci úkolů vyplývajících z usnesení a dalších dokumentů sněmu a Republikového výboru, organizuje a řídí činnost jednot a odpovídá za hospodaření spolku²⁰⁷. Orgánem oprávněným zastupovat spolek navenek je Statutární orgán, který je tvořen vždy předsedou a jedním místopředsedou²⁰⁸. Revizními orgány spolku jsou Ústřední revizní komise, revizoři jednot a Rozhodčí rada.²⁰⁹

6.4 Členská základna

Počátek činnosti spolku Blízký soused, z. s., spočíval jen v dobrovolnických činnostech úzké skupiny osob, ze kterých se spolek postupem času přeměnil do profesionalizovanější podoby, kdy během toho docházelo k budování pracovního týmu a zapojení větší skupiny zaměstnanců. Tato profesionalizace zapříčinila přizpůsobení vnitřních poměrů spolku, odpovědnosti statutárního orgánu a nastavení kontrolní činnosti spolku.

Junák – český skaut, z. s., je typickým spolkem, který stojí primárně na dobrovolné činnosti jeho členů. Výchovně-vzdělávací činnosti probíhají u osob od raného školního věku přes období adolescence a mladší i střední dospělosti, až po důchodový věk. U značné části členů je tato kontinuita členství dlouhodobá, přičemž jednotlivci postupně procházejí spolkem od dětského věku až do stáří.

²⁰⁴ Hlava V., stanov Československé obce legionářské, z. s.

²⁰⁵ Hlava V. čl. 27 stanov Československé obce legionářské, z. s.

²⁰⁶ Hlava V. čl. 30 stanov Československé obce legionářské, z. s.

²⁰⁷ Hlava V. čl. 32 stanov Československé obce legionářské, z. s.

²⁰⁸ V případě dlouhodobé nepřítomnosti předsedy vždy pak dva místopředsedové.

²⁰⁹ Hlava V., stanov Československé obce legionářské, z. s.

V průběhu tohoto vývoje jsou členové postupně zapojováni do vedoucí činnosti na úrovni družin, oddílů, středisek, případně i vyšších organizačních jednotek²¹⁰.

Spolek Československá obec legionářská, z. s., sdružuje válečné veterány, jejich rodinné příslušníky a také příznivce spolku. Členská základna je proto výrazně odlišná od předešle zmíněných spolků, jelikož se nezaměřuje na výchovný charakter činnosti, nýbrž na reprezentativní a osvětovou činnost. Členství je pak podmíněno splněním určitých hodnotových kritérií, která souvisejí se vztahem k odkazu válečných veteránů a jejich historické činnosti.

6.5 Shrnutí komparace

Provedená komparace potvrzuje klíčové poznatky z této práce, zejména skutečnost, že právní úprava spolkového práva v ČR je velice flexibilní a umožňuje rozmanitá řešení vnitřního uspořádání. Mezi zásadní aspekty patří vymezení účelu spolku, jenž odráží samotný předmět činnosti spolku, dále nastavení vnitřní samosprávy prostřednictvím stanov spolku a zvolení odpovídající organizační struktury.

Spolky Blízký soused, z. s., Junák – český skaut, z. s., a Československá obec legionářská, z. s., představují tři odlišné realizace spolkového práva v ČR. Blízký soused, z. s., je příkladem lokálního spolku, který se soustředí na pomoc, výchovu a vzdělávání sociálně vyloučených jedinců, kontinuální profesionalizaci pracovního týmu a poskytování sociální služby. Junák – český skaut, z. s., je příkladem spolku s celostátní působností, která se projevuje vytvořením rozsáhlé sítě pobočných spolků umožňujících decentralizovaný výkon činnosti na lokální úrovni a vznik početné členské základny. Československá obec legionářská, z. s., rovněž působí celostátně a je založena na systému pobočných spolků nazývaných jednoty, přičemž jejich struktura je založena na principu delegace do celostátních orgánů, kde dochází k naplnění vymezeného účelu spolku spočívajícího v reprezentační a paměťové činnosti.

²¹⁰ Okresů a krajů.

Závěr

Při psaní této diplomové práce jsem vycházel z toho, že ve spolkovém prostředí se pohybuji prakticky celý život. Působím jednak jako aktivní dobrovolník ve spolku Junák – český skaut, z. s., a jednak jako zaměstnanec spolku Blízký soused, z. s. Právě každodenní kontakt s praxí mi opakovaně ukazoval, že lidé si dokážou představit, že by nějakým způsobem spolek založili, ale často naráží na to, že neznají hranice a možnosti spolkové autonomie a zároveň podceňují formální stránku jeho vzniku. Proto jsem si jako hlavní cíl stanovil popsat a právně analyzovat založení a vznik spolku v českém právu se zvláštním důrazem na rozdíl mezi těmito dvěma instituty.

Za důležité považuji to, že zakládání spolků nelze chápat jen jako určitý proces v příslušném rejstříku, ale jako součást výkonu sdružovací svobody v demokratickém právním státě. V práci jsem proto nejdříve vymezil ústavní a mezinárodněprávní rámec sdružovacího práva – zejména čl. 20 Listiny, který umožňuje sdružování ve spolcích i k nepolitickým účelům, a čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kde odmítnutí registrace představuje zásah do svobody sdružování a musí obstát v podmínkách legality, legitimního cíle a nezbytnosti. Za další klíčový závěr práce považuji význam stanov. Právě stanovy představují základní dokument, který určuje nejen vnitřní fungování spolku, ale již i jeho samotný vznik, neboť bez jejich řádného obsahu nelze úspěšně završit rejstříkové řízení.

V meritorní části jsem se zaměřil na českou právní úpravu v občanském zákoníku a na související procesní pravidla veřejných rejstříků. Klíčovým závěrem je, že české právo důsledně odlišuje založení spolku od vzniku spolku, který je vázán na konstitutivní zápis do veřejného rejstříku, případně na právní fikci zápisu. Z praktického hlediska se ukazuje, že největší důraz je kladen na stanovy a na správně podaný návrh k zápisu spolku do spolkového rejstříku.

Samostatně jsem se věnoval také pobočným spolkům. Závěr této části je, že pobočný spolek představuje organizační jednotku spolku hlavního a jeho právní osobnost je od něj odvozená. Klíčovou roli přitom hrají stanovy hlavního spolku – nejen při vymezení práv a povinností, ale i ve vztahu k samotnému vzniku, neboť návrh na zápis pobočného spolku podává spolek hlavní. Zároveň je třeba zdůraznit,

že odvozenost sama o sobě neznamena automatické zákonné ručení hlavního spolku za závazky pobočného spolku a že majetkové vazby je nutné řešit smluvně nebo výslovně ve stanovách.

Komparace s německým právem mi pak posloužila jako kontrolní srovnání. Ukázal jsem, že německá úprava je v některých ohledech odlišná a současně formálně přísnější v některých otázkách. Z tohoto srovnání mi vyplývá, že český model je ve výsledku jednodušší konstrukčně, ale zároveň se u nás některé praktické otázky koncentrují právě do rejstříkového procesu a do následků, kdy spolek nevznikne.

Praktickou část jsem zaměřil na spolek Blízky soused, z. s. Zde jsem chtěl především ukázat, že stanovy nejsou jednorázovým dokumentem k registraci, ale jakýmsi „živým“ nástrojem, který se v čase mění podle toho, jak se vyvíjí činnost organizace. Popsal jsem historii a zaměření spolku a také právní souvislosti vzniku původního občanského sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. a následnou zákonnou transformaci na spolek po účinnosti ObčZ. Na konkrétních novelizacích stanov jsem pak doložil, že rozšiřování činností, včetně profesionalizace, typicky vyžaduje i postupné úpravy vnitřní organizace a pravidel fungování spolku.

Nakonec je práce doplněna o komparaci s dalšími českými spolky, konkrétně se spolkem Junák – český skaut, z. s., a spolkem Československá obec legionářská, z. s. Komparace následně ukázala, že právní rámec spolku umožňuje velmi různorodé podoby organizační struktury, členské základny i faktického naplňování účelu spolku. Zatímco Blízky soused, z. s., představuje spíše lokálně orientovaný a postupně profesionalizovaný spolek, Junák – český skaut, z. s., a spolek Československá obec legionářská, z. s., ilustrují využití rozsáhlejší vnitřní struktury a systému organizačních jednotek či pobočných spolků.

Na úplný závěr bych tedy zmínil, že po provedené analýze lze konstatovat, že právní úprava spolků v ČR poskytuje poměrně široký prostor spolkové autonomie, ale současně klade důraz na právní jistotu vůči třetím osobám prostřednictvím konstitutivního zápisu do veřejného rejstříku. Pro praxi zakladatelů podle mého názoru plyne hlavně potřeba klást důraz na řádnou úpravu stanov a období mezi založením a vznikem, jelikož právě zde mohou vznikat největší rizika pro zakladatele spolků v ČR. Diplomová práce tak dle mého názoru

potvrzuje, že problematika spolku není jen dílčí otázkou korporálního práva, ale představuje významnou součást právní úpravy sdružovací svobody v občanské společnosti. Smyslem této práce proto bylo nejen systematicky vyložit platnou právní úpravu, ale také ukázat její praktický význam a její dopad na reálné fungování různých typů spolků v českém prostředí.

Resumé

Diese Diplomarbeit befasst sich mit der Gründung und Entstehung von Vereinen im tschechischen Recht. Ihr Ziel ist es, die rechtliche Regelung von Vereinen verständlich und übersichtlich darzustellen und gleichzeitig auf praktische Fragen hinzuweisen, die bei ihrer Gründung und späteren Tätigkeit entstehen können. Ein besonderer Schwerpunkt liegt auf dem Unterschied zwischen der Gründung eines Vereins und seiner eigentlichen Entstehung, da diese beiden Begriffe im tschechischen Recht eng miteinander verbunden sind, aber nicht dieselbe Bedeutung haben.

Die Arbeit geht zunächst auf die grundlegenden historischen und rechtlichen Ausgangspunkte ein und widmet sich danach der heutigen gesetzlichen Regelung. Im Mittelpunkt stehen dabei vor allem die Satzung als wichtiges Gründungsdokument, das Verfahren der Eintragung in das Vereinsregister sowie das Handeln im Namen des Vereins vor seiner Entstehung. Außerdem behandelt die Arbeit auch die Stellung von Zweigvereinen und ihre Beziehung zum Hauptverein.

Ein weiterer Teil der Arbeit ist auf den Vergleich ausgerichtet. Einerseits wird die tschechische Regelung mit der deutschen Rechtslage verglichen, andererseits werden ausgewählte tschechische Vereine miteinander verglichen. Dadurch zeigt sich, dass der gesetzliche Rahmen zwar für alle Vereine ähnlich ist, ihre innere Organisation, ihre Struktur und ihre praktische Tätigkeit aber sehr unterschiedlich ausgestaltet sein können.

Als praktisches Beispiel dient der Verein Blízký soused, z. s., an dem die Arbeit die tatsächliche Funktionsweise eines Vereins näher erläutert. Dabei wird gezeigt, wie sich rechtliche Regeln in der Praxis auswirken und welche Bedeutung eine gut formulierte Satzung für das Funktionieren eines Vereins hat. Ziel der Arbeit ist es somit nicht nur, die geltende Rechtslage zu beschreiben, sondern auch ihre praktische Bedeutung für das reale Funktionieren von Vereinen verständlich zu machen.

Seznam použité literatury

Monografie a články

ADAMOVI, Karolina a SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 8086898040.

BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav ml. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-20-2.

BIBLE. *Český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2001.

CHURÁČKOVÁ, Anna. *Obnova a opět zákaz. Historie organizace Junák v letech 1968–1970 s přihlédnutím k českobudějovickému regionu*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2017.

Družstevní zákon ze dne 9. dubna 1873 č. 70 ř. z.: podle nynější právní teorie a soudní praxe. V Praze: Ústřední jednota hospodářských družstev, 1928.

DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. XXIV, ISBN 80-7179-551-8.

ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2014. ISBN 8074784932.

FÁBEROVÁ, Pavla; MACHÁŇOVÁ, Pavla; BĚLOHOUBKOVÁ, Johanka a PAPAŽIANOVÁ, Marie. *Blízký soused 1990–2023: více jak 33 let práce s romskými dětmi*. Plzeň: Blízký soused, 2024. ISBN 978-80-11-04711-5.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2004. ISBN 8086473856.

HÁJKOVÁ, Alena; NEBUŽELSKÁ, Miroslava a PAVLOK, Petr. *Spolky a spolkové právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-523-7.

HURDÍK, Jan. *Právnícké osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 9788074001680.

KINDL, Milan; ERTL, Zdeněk; FORMANOVÁ, Nikola; KINDL, Tomáš a ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-642-2.

KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1996. ISBN 8071790893.

KÖHLER, Helmut. *BGB Allgemeiner Teil*. München: C. H. Beck, 2015.

LIBICHOVÁ, Lenka. *Sokolská identita: dříve a nyní*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav etnologie, 2017.

PŘÍVARA, M. In: *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha, 2013.

RONOVSKÁ, Kateřina; VITOUL, Vlastimil a BÍLKOVÁ, Jana. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-020-8.

SEDLÁČEK, August. *O starém rozdělení Čech na kraje*. 1921.

ŠAŠKOVÁ, Tereza. *Marketingové aktivity neziskové organizace se zaměřením na získávání a udržení donátorů*. Diplomová práce. Plzeň, 2025.

ŠPRINGER, David. *Historie právní úpravy právnických osob*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnícká fakulta, 2019.

TAUSCHEROVÁ, Andrea. *Československá obec sokolská 1918–1948*. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, 2024.

VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

Komentáře

Bürgerliches Gesetzbuch: BGB, Band 5: §§ 1922–2385, CISG, IPR, EGBGB. *Kommentar*. 5. Auflage. München: C. H. Beck. ISBN 978-3-406-77615-1.

ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů*. 1. vydání. Edice Texty zákonů s komentářem. Praha, 2010.

HAVEL, Bohumil; ŠTENGLOVÁ, Ivana; DĚDIČ, Jan a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025.

PETROV, Jan; VÝTISK, Michal; BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

HUSSEINI, Faisal; BARTOŇ, Michal; KOKEŠ, Marian; KOPA, Martin; CAMRDA, Jakub; HEJČ, David; HLOUCH, Lukáš; MATOUŠ, Michal; MORAVEC, Ondřej; NECHVÁTALOVÁ, Lucie; NOVÁK, Jiří; PEKAŘOVÁ, Lenka; RIGEL, Filip; TOMOSZEK, Maxim; TOMOSZKOVÁ, Veronika; VOMÁČKA, Vojtěch a VÝBORNÝ, Štěpán. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020. 1413 s. ISBN 978-80-7400-812-2.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020.

Zákony a legislativní akty

Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 3. Februar 2026 (BGBl. 2026 I Nr. 28) geändert worden ist.

Bundeswaldgesetz vom 2. Mai 1975 (BGBl. I S. 1037), das zuletzt durch Artikel 112 des Gesetzes vom 10. August 2021 (BGBl. I S. 3436) geändert worden ist.

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG) vom 17. Dezember 2008.

Gesetz zur Regelung des öffentlichen Vereinsrechts (Vereinsgesetz – VereinsG).

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.

Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Universal Declaration of Human Rights*. Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 217 A (III) ze dne 10. prosince 1948.

Přípis č. j. BdS I-I 145/41 ze dne 12. 4. 1941, adresovaný ministerskému předsedovi protektorátní vlády gen. Aloisi Eliášovi, o zastavení činnosti České obce sokolské.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Řím, 4. listopadu 1950), vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších protokolů.

Vládní nařízení č. 13/1939 Sb. II., ze dne 27. ledna 1939, jímž se mění a doplňuje zákon ze dne 15. listopadu 1867, č. 134 ř. z., o právu spolčovacím, a stanoví tresty na neoprávněné sdružování.

Vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a o zrušení některých vyhlášek, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Výnos státního tajemníka u říšského protektora K. H. Franka o zrušení organizací Junák a Sdružení přátel Junáka, č. I-361/40, ze dne 28. 10. 1940.

Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.

Zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy, ze dne 20. prosince 1956.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ze dne 5. prosince 1963.

Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy.

Zákon č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovacím.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 10. 7. 1998, *Sidiropoulos a ostatní proti Řecku*, stížnost č. 26695/95, č. 57/1997/841/1047, Reports of Judgments and Decisions 1998-IV, ECLI: CE: ECHR:1998:0710JUD002669595.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 74/04, publ. pod č. 60/2007 Sb., N 227/43 SbNU 575.

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93, publ. pod č. 14/1994 Sb., N 1/1 SbNU 1.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. II. ÚS 623/20, N 225/103 SbNU 301.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu – usnesení ze dne 8. 12. 2021, sp. zn. 27 Cdo 3842/2020, ECLI:CZ: NS:2021:27.CDO.3842.2020.1, uveřejněno pod č. 81/2022 Sb. rozh.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2022, č. j. 8 As 310/2020-52.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2020, č. j. 5 As 355/2019-20.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2023, sp. zn. I. ÚS 705/23.

Vnitřní předpisy

BLÍZKÝ SOUSED, o. s. Stanovy spolku Blízký soused, o. s.

JUNÁK – ČESKÝ SKAUT, z. s. *Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s. Praha: Junák – český skaut, 2022.*

ČESKOSLOVENSKÁ OBEC LEGIONÁŘSKÁ, z. s. Stanovy Československé obce legionářské, z. s.